

KATEDRA

KAJ JE NOVEGA

KAJ JE KUPO?

Najbrž se boste vprašali: Zaradi česa nova kulturna akcija danes? Dejstvo, da mladi ne iščemo kulture v materialnih dobrinah, da si želimo duhovnega zdravja in lepote je narekovalo formiranje nove akcije mladih kulturnih delavcev v Mariboru in s tem ustanovitev KUPO (kulturno umetniški pripravljalni odbor) mariborskih srednješolcev.

Ustanovni kongres Kupo je bil marca, leta 1972. Takrat si je zastavil program, ki je obsegal: literarne večere, likovne razstave, glasbene prireditve, srednješolske plesse, kar je več ali manj realiziral.

V letu 1973 je aktivnost organizacije padla, a se ponovno krepi spet v letu 1974, s tem, ko je bil februarja izvoljen nov izvršni odbor KUPO. Ta je pripravil program dela, pri katerem je upošteval, da so v njem zajete konkretne akcije, ki bodo zadovoljevale širok krog mladih v Mariboru. Tako si je zastavil povezati mariborske srednješolce in zastopati njihove interese na področju kulture. Kreativni nivo dela KUPO se ne omejuje samo na mikrokulturne akcije, temveč se v dejavnosti relativnih možnosti povezuje tudi z drugimi organizacijami na področju kulture. Pri tem vabi k sodelovanju vse mlade, ki bi s svojim delom pripomogli k realizaciji programa te organizacije. Izvršni odbor KUPO je prepričan v idejnost in smisel svoje organizacije, saj je prepričan v naslednje:

občina Maribor ima okoli 6000 srednješolcev, katerih večina mogoče sploh ne pozna te organizacije, kar pa ni njihova krivica, marveč neaktivnost te organizacije v letu 1973. Vemo, da je v Mariboru nešteto organizacij, ki zaposlujejo mlade predvsem v športu in zabavi. Toda vprašamo se ali pa obstaja tudi kakšna organizacija, ki bi teh „nekaj“ tisoč mariborskih srednješolcev pritegnila k sodelovanju in opravljanju na področju kulture?

Da to je organizacija KUPO, ki je bila ustanovljena s prav tem namenom, da pritegne vse srednješolce, študente in sploh vse mlade, ki čutijo potrebo po kulturnem delovanju. Sledeč temu stališču, se bo v bodoče udeleževala tudi v obveščanju mariborskih srednješolcev na političnem področju, saj imajo tudi srednješolci – bodoči študentje – pravico biti informirani o tekočih političnih zadevah. Nekdo bo dejal, da imajo nekatere srednje šole svoja mladinska kulturna društva, ki jim omogočajo kulturno „izživljanje“. Mogoče ima delno prav, vendar pa ve tudi ta človek koliko je takšnih društev v Mariboru ali še boljše kakšno je njihovo delovanje? Ne ve! Saj ta MKUD z redkimi izjemami praktično nič ne naredijo in ravno tukaj je iskati vzroke skoraj neaktivnosti srednješolcev Maribora.

To je nekakšen dobronameran očitik mladim Mariborčanom, ki vendar morajo braniti svojo kulturo in sodelovati v njenem razvoju!

Izvršni odbor KUPO

KATEDRA

ŠTUDENTSKI LIST LETNIK XIV. ŠT. 9 MARIBOR, 13. 5. 1974

izdaja stalna skupščina skupnosti študentov mariborskih visokošolskih zavodov

Ureja uredniški odbor:

v. d. glavnega urednika: Mik Rebernik
v. d. odgovornega urednika: Davorin Kračun
sekretarka uredništva: Nevenka Vetrh

Študentje in visoko šolstvo:

Mario Vetrh (urednik), Milan Kerkez, Janko Siranko

Politika in gospodarstvo:

Dušan Zbašnik (urednik), Drago Pišek

Kultura:

Mitja Zitnik (urednik), Igor Kramberger, Adrian Grizold, Boris Čerpes

Likovnost:

Silvije Popovič (urednik)

Sonja Mihec, Ferdo Rakuša (fotografija), Janez Rotman, Jasna Zbašnik

Tehnični urednik: Marjan Hanl

Lektor: Branka Vaupotič

Katedro sofinancirajo: Združenje visokošolskih zavodov Maribor, IO SS MVZ, Kulturna skupnost Slovenije in SO Maribor. Uredništvo in uprava Ob parku 7, 62000 Maribor, telefon 22-004, tekoči račun 51800-678-81846. Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo. Cena izvoda je 2,00 din (letna naročnina 20,00 din, za ustanove in podjetja 30,00 din). Tiska ČGP Mariborski tisk, Maribor.

Pokrajinski klubi so v soboto, 20. aprila pripravili kulturno zabavni večer v Kazinski dvorani SNG Maribor. Prireditve je imela namen prikazati značilnosti posameznih pokrajin, kar ji je tudi uspelo. Sodelovali so Belokranjci s folkloro, Korošci s pevskim zborom, Pomurci s folkloro in Istrani z zborom in folkloro. Nastopajoče skupine iz domačih občin so prikazale kvaliteten spored, za katerega je žal, da si ga ni ogledalo več ljudi.

r. m.

IZ VPS

28. aprila 1974 je bila na VPS volilna skupščina študentov.

Po uvodnem referatu študenta tov. Fliserja, ki je govoril o idejno političnih problemih vzgoje in izobraževanja s poudarkom na VPS se je razvila precej kritična in samokritična razprava o delovanju študentske organizacije na tem zavodu. Študentje so ocenili tudi svojo aktivnost in izkazalo se je, da je aktiven le mali del študentske populacije, zato bo ena od osnovnih nalog novega IO pritegniti k delu v študentsko organizacijo čimveč študentov.

Tov. mag. Šime Ivanjko je obrazložil osnutek novega statuta nakar je sledila krajša razprava.

Na koncu je bil izvoljen novi Izvršni odbor skupnosti študentov VPS. Za predsednika je bil izvoljen Drago Habjan.

11. aprila je bila na VPS volilna konferenca OO ZK VPS, hkrati je bila krajša svečanost ob obletnici smrti revolucionarja Borisa Kidriča. O življenju in delu Borisa Kidriča je govorila študentka Nevenka Gorjup; recitatorska skupina KUD „Študent“ je izvedla izredno uspešen recital Kajuhovih pesmi. Potem je bilo sprejetih v OO ZK 9 študentov VPS, tov. mag. Miro Mastnak in sekretar ZK MVZ tov. Zvone Cajko pa sta imela pozdravna govora. Ob koncu so izvolili novi sekretariat in komisije OO ZK VPS. Za novega sekretarja OO ZK VPS je bil izvoljen Štefan Fliser.

Bojan Kovačič

Komisija za materialna vprašanja pri IO MVZ bo v maju izvedla anketo o stanovanjskih pogojih študentov, ki stanujejo pri privatnikih. Namen ankete je ugotoviti v kakšnih pogojih živijo in delajo študentje. Rezultati ankete bodo služili za konkretne akcije na tem področju. Želimo, da se ankete udeležite v čim večjem številu. Izvajala se bo preko IO na posameznih šolah.

Ivan Ajtnik

SKUPNA SEJA PREDSEDSTVA ZVEZE MLADINE IN ZVEZE ŠTUDENTOV JUGOSLAVIJE

Dne 16. aprila 1974 je bila v Beogradu skupna seja PK ZMJ in PKZŠJ.

Razpravljali so o idejnih osnovah samoupravne socialistične preobrazbe, vzgoje in izobraževanja. Sprejet je bil sklep, da je treba izdelati idejno platformo s področja vzgoje in izobraževanja. Izkristaliziralo se je skupno mnenje, da so samo delo in rezultati dela edini mogoči kriteriji odrejanja družbeno ekonomskega položaja vsakega posameznika in vseh subjektov procesa izobraževanja. Med drugim je bilo poudarjeno, da mora vzgojno izobraževalni sistem usposobiti mlade za nadaljnje delo v praksi z delom, proti kateremu mora razvijati ustvarjalni odnos.

Na tej seji je bil sprejet tudi program, ki govori o angažiranju zveze študentov in zveze mladine pri uresničevanju določil nove ustave. Prav tako so na seji PZŠJ bila sprejeta stališča predsedstva konference zveze študentov Jugoslavije „o nadaljnjem razvoju marksističnega izobraževanja skozi predavanja na visokošolskih institucijah v sklopu s samoupravno socialistično reformo visokega šolstva.“ Ta stališča so nastala, kot posledica „posvetovanja o marksističnem izobraževanju na visokošolskih zavodih“, ki je bilo v Beogradu, 16. marca 1974.

Razpravljali so tudi o novem statutu zveze socialistične mladine Jugoslavije. O statutu bodo kmalu javno razpravljali.

Bojan Kovačič

21. marca je bila na VTS krvodajalska akcija, ki se je udeležilo nad sto krvodajalcev z vseh višjih in visokih šol. Kri je darovalo 94 krvodajalcev.

Presit človek ne more študirati

V Mariboru je skoraj 2000 študentov, ki ne študirajo v kraju svojega stalnega bivališča. Ker se ne hranijo doma, jim je treba nuditi kvalitetno hrano po zmernih cenah. V začetku se je večina teh študentov hranila v samopostrežni restavraciji Center, ki pa ni zadostila njihovim potrebam po kvalitetni in poceni prehrani. Zato je vedno bolj naraščala potreba po študentski menzi. Ko so konec decembra 1973 otvorili novo dependanso v sklopu študentskih domov, je v njenem okviru našla svoj prostor tudi študentska menza. Njene kapacitete so bile programirane na 200 obrokov—kosil, vendar pa je zaradi velikega povpraševanja število obrokov neprimerno večje. Tako nudi sedaj menza tudi po 600 (šeststo) kosil na dan, kar prav gotovo vpliva na njihovo kvaliteto.

Namen tega prispevka je spoznati kakovostno sestavo, prehrane glede na njene energetske komponente. Kajti povsem razumljivo je, da je kvalitetna in uravnovešena prehrana predpogoj za fizični in duševni razvoj mladega človeka—študenta. Raziskava sestave hrane se nanaša na prvi teden obratovanja menze, ko je nudila še vse obroke, kajti kasneje so zaradi premalega povpraševanja ukinili zajtrke.

Medtem ko je v prejšnjih obdobjih vladalo v znanosti v prehrani načelo „kalorike“, to je načelo, da naj hrana vsebuje samo zadostne količine živil, ki dajejo človeku moč za delo, za delovanje telesa in njegovo toploto, se sodobno gledanje na ta vprašanja razlikuje po tem, da je mogoče s snovmi, ki so v živilih v različnih razmerjih, vplivati na človeško zdravje.

Optimalno razmerje energetskih komponent, ki ji študent dnevno potrebuje v hrani, je možno približno izraziti z naslednjo tabelo.

Kcal	Beljakovine	Maščobe	Oglj. hidrati
2400	88 g	77 g	322 g
100 %	15 %	30 %	55 %

V prehrani človeka lahko izražamo energetsko vrednost živil vedno s kalorijami, in sicer:

1 g maščob	9,3 Kcal
1 lg beljakovin	4,1 Kcal
1 g ogljikovih hidratov	4,1 Kcal

Na osnovi dejanske porabe energetskih komponent v dnevni obrokih lahko sedaj le-te analiziramo in ugotovimo v kolikšni meri se pokrivajo z optimalno potrebnimi količinami.

Raziskava je pokazala, da je v študentski menzi Ob parku 5 povprečna poraba energetskih komponent naslednja:

Kcal	3522,92
Beljakovine	119,75 g
Maščobe	127,44 g
Ogljikovi hidrati	481,39 g

Če vse te komponente prikažemo s kalorijami, dobimo:

Beljakovine	490,98 Kcal
Maščobe	1185,19 Kcal
Ogljikovi hidrati	1973,70 Kcal

Odstopanja optimalne količine od dejansko ugotovljene porabe so precej velika, kar lahko bolje vidimo, če to prikažemo z indeksom 100 optimalne in dejanske porabe.

	Kcal	Beljakovine	Maščobe	Oglj. hidrati
indeks O/D	146,79	136,10	165,51	149,50

To nam pove, da dejanska poraba PRESEGA optimalno za naslednje odstotke:

	Kcal	Beljakovine	Maščobe	Oglj. hidrati
	46,79 %	36,10 %	65,51 %	49,50 %

Kaj pa ostali elementi prehrane?

Poraba sadja in zelenjave v menzi je minimalna in precej pod

potrebnim minimumom. Kompota ne kuhajo sami, temveč je ta konzerviran v pločevinkah, kot tudi vsa druga zelenjava razen solate in jušne zelenjave. Zamrznjene zelenjave in sadja ne uporabljajo, ker nimajo hladilnih naprav z zadostno kapaciteto.

Količine kruha so v menzi neomejene. Kruh je vedno enotni, le da so kmalu po otvoritvi menze začeli naročati kruh za dan vnaprej tako da pri obrokih kruh ni svež in se ga zato tudi manj porabi.

Tudi količina mleka, ki se porabi v menzi je minimalna. Upoštevati moramo, da so sedaj zajtrki ukinjeni, pri kosilu in pri večerji pa mleka skoraj ne uporabljajo.

Za boljše razumevanje rezultatov, je potrebno navesti tudi način, kako sem prišla do podatkov. Prepričana sem bila, da kuhinja vodi dnevno materialno knjigovodstvo, na osnovi katerega bi lahko ugotovila dejansko porabo materiala v določenem dnevu. Vendar pa dokumentacija ni urejena tako kot bi morala biti in mi je večino podatkov o porabi materiala posredovalo osebje kuhinje. Ker nisem mogla priti do podatkov na drug način, sem morala vzeti te podatke kot verodostojne. Zato se lahko upravičeno vprašamo, če so podatki res pravi. Kot lahko sklepamo iz rezultatov, poraba materiala za obroke ni bila takšna, kot je bilo prikazano v podatkih, kajti sama se hranim v menzi in vem, da študentje nismo po vsakem obroku siti. Ker pa se ne moremo zanesti na subjektivno mnenje sem med študenti, ki se hranijo v menzi, izvedla anketo, ki je pokazala, da študentje niso tako zadovoljni s hrano, kot bi po dobljenih rezultatih morali biti.

Anketirala sem 138 študentov, od katerih se jih 99 hrani v menzi redno, torej 71,74 %, 39 študentov pa se ne hrani v menzi redno, torej 28,26 %. Anketa je pokazala, da je kar 40 % anketiranih študentov mnenja, da so obroki premajhni. To pa je v protislovju z rezultati. Pojavlja se vprašanje, ali podatki niso bili resnični, ali pa material namenjen študentom, izginja drugam. Po drugi strani pa je cena za kosilo tako nizka (10 din), da se vsi zavedamo, da nam za tak denar ne morejo nuditi obrokov, za katere bi lahko porabili toliko materiala, kot so mi povedali, da ga porabijo. So se morda bali, da bi ugotovila, da je hrana tako zelo slaba, če bi dobila resnične podatke?

Ustavimo se sedaj pri anketnem vprašanju: „Česa je po tvojem mnenju premalo v obrokih?“ Podatki o porabi materiala in študentje nam povedo: sadja in zelenjave je odločno premalo. Kar 64 % anketiranih toži o pomanjkanju sadja, 35 % pa o pomanjkanju zelenjave. Študentje pogrešajo tudi slaščice, precej pa jih je, ki pravijo, da osebju v kuhinji primanjkuje domišljije pri kombinacijah. Če pogledamo samo jedilni list, ne da bi se poglobili v rezultate, vidimo, da se študentje upravičeno pritožujejo.

Tudi pri naslednjem vprašanju so se odgovori anketiranih študentov ujemali z mojimi ugotovitvami. 43 % anketiranih jih je na vprašanje, česa je preveč, odgovorilo: testenin in krompirja, kar 33 % pa se jih pritožuje nad preveliko količino začimb — s tem mislijo v glavnem poper in čebulo.

Pri vprašanju, če je hrana enolična, so mnenja deljena. Polovica jih pravi, da ni, polovica pa, da je enolična.

Bolj zanimivi pa so odgovori na zadnje vprašanje, če si oziroma nisi zadovoljen z obroki, obrazloži zakaj. Na to vprašanje niso odgovorili vsi anketirani, a odgovori, ki sem jih dobila povedo precej. Največ študentov se pritožuje, da je hrana premastna, drugi so nezadovoljni, ker ni vsa hrana enako topla, oziroma ker je prehladna, 7 pa jih pravi, da je neokusna. Kljub temu, da sta v anketi vprašanji o velikosti obrokov in enoličnosti prehrane, nekateri to tu ponovno poudarjajo. Zanimiv pa se mi zdi odgovor, ki dosti pove: Zadovoljen sem s ceno . . .

Celotna študija je pokazala, da v študentski menzi Ob parku 5, ni vse tako, kot bi moralo biti.

Ko sem delala anketo sem videla, da so bili študentje veseli, da lahko povedo svoje mnenje o prehrani. Mislim, da je premajhen stik med osebjem menze in študenti, zato me zanima, zakaj niso izvedli podobne ankete ali na kak drug način izvedli za mnenje študentov — za njihove želje in pripombe. Res je, da je v jedilnici pritožna knjiga, ki je večkrat ni, a se zaradi vpisanih študentskih pripomb stanje ni bistveno spremenilo. Res je, da je menza šele začela z obratovanjem, res je, da je vsak začetek težak, vendar ne smemo dopustiti, da bo zaradi tega osebje menze samozadovoljno.

Sedaj, takoj v začetku je treba odpraviti pomanjkljivosti. Treba je zagotoviti večji vpliv študentov na delo menze in poskrbeti za ustrezno študentsko kontrolo. Prepričana sem, da bi večja povezava med študenti in osebjem menze ter boljša organizacija dela v kuhinji, zagotovila boljše rezultate. Saj, navsezadnje, menza in njeno osebje sta tu zaradi nas, študentov, in ne obratno!

SLOVENCİ NA

milan
kerkez

Tako smo našli dva dejavnika, ki določata situacijo na Koroškem; zavestni pritisk nacionalističnega nemškega malomeščanstva in oblasti ter ekonomski razvoj južne Koroške. Medtem ko je prvi dejavnik specifičen za južnokoroške razmere, drugi prav gotovo ni. Razslojevanje, emigracija,

AVSTRIJSKEM KOROŠKEM

Stališča in akcije Jugoslavije na evropski konferenci o varnosti in sodelovanju v Helsinkih in tudi njena druga etapa Zeneva, pa četrta konferenca šefov držav ali vlad v Alžiru, kažejo na to, da SFRJ ne sodi samo med najaktivnejše neuvrščene države, temveč s svojo dejavnostjo in udeležbo v akcijah neuvršenih v Združenih narodih in zunaj njih, v reševanju mednarodnih problemov pomembno prispeva k miru in napredku v svetu. Politika Jugoslavije je globoko angažirana, zlasti kadar gre za pravične osvobodilne vojne in sploh za obrambo neodvisnosti in suverenosti držav in narodov, saj bi za njo samo bila največja nevarnost, če bi se poskušala zapreti v nekakšno nevtralistično stališče in če bi hotela svojo varnost ščititi z umikom v pasivnost na mednarodnem prizorišču, da bi najverjetneje postala objekt sil, zunanjih in notranjih, ki bi želele voditi drugačno ne pa neuvrščeno politiko, ki jo vodi Jugoslavija z neomajno doslednostjo.

Zveza komunistov Slovenije mora tudi v prihodnje, tako kot doslej, posvečati veliko pozornosti odnosom s sosednjimi državami ter kljub zaostritvam, ki nastajajo ob delovanju fašističnih in iredentističnih sil podpirati načela enakopravnosti, vzajemnega spoštovanja ozemeljske nedotakljivosti in nevmešavanja v notranje zadeve drugih. Položaj, v katerem se nahaja manjšina v Avstriji, pa nas skrbi, saj dobri sosedski odnosi nikakor ne smejo biti vzrok za zapostavljanje manjšinskega vprašanja, saj je prav reševanje tega vprašanja pogoj za mirno sožitje in sodelovanje.

Avstrija je v nizu meddržavnih pogodb sprejela obvezo, da bo varovala slovenske interese na ozemlju, kjer so bili Slovenci 1910. leta strnjeno

naseljeni. Zgodovinsko je namreč dejstvo, da so koroški Slovenci ob plebiscitu samostojno odločali med Jugoslavijo in Avstrijo, ki jim je izrecno zagotovila nacionalno samobitnost. Če bi skušali razčleniti 7. člen državne pogodbe, bi dobili naslednjo sliko.

Drugi odstavek: „Upravičeni so do osnovnošolskega pouka v slovenskem in hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v zvezi s tem morajo biti popravljene učni načrti in ustanovljen oddelek za slovenske in hrvaške šole pri šolskem nadzornem oblastvu“.

Tretji odstavek: „V upravnih in sodnih krajih koroške Gradišćanske in Štajerske, kjer so Slovenci, Hrvatje ali mešano prebivalstvo, mora biti slovenščina ali hrvaščina uvedena kot uradni jezik dodatno k nemščini. V takih okrajih morajo biti topografske oznake in napisi tako v slovenščini ali hrvaščini kot v nemščini.“

Dejstvo pa je, da je od dvojezičnega koncepta (šolska odredba z dne, 3. oktobra 1945 je vpeljala na južnem Koroškem obvezni dvojezični pouk za vse šoloobvezne otroke) po zakonu iz leta 1959 ostalo le še zelo malo, kar je z vsemi vzporednimi posledicami (predvsem bistvena okrnitev dvojezičnega ozemlja) potisnilo slovensko prebivalstvo v neko posebno pat. pozicijo.

Četrty odstavek: „Avstrijski državljani slovenske in hrvaške narodnosti na Koroškem, Gradišćanskem in Štajerskem, morajo biti udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah sorazmerno z drugimi avstrijskimi državami.“

Peti odstavek: „Prepovedano mora biti delovanje organizacij, katerih namen je odvzeti hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov samosvoj značaj ali manjšinske pravice.“

Aktivnost organizacije „Heimatsdienst“ proti Slovincem je v nasprotju s tekstom državne pogodbe, zato ne moremo sprejeti formalističnih pravnih ugovorov, češ da statut te organizacije ni protustaven. Ustavnost ali neustavnost organizacij se meri po njihovem delovanju, ne pa po dokumentih, ki so jih te predložile ob svoji registraciji. Ždaj, ko ni več nobenega dvojezičnega krajevnega napisa na Koroškem, sicer ni več posebnih izpadov proti Slovincem, vendar med drugim sedaj Heimatsdienst kljub temu zbira podpise, da bi dosegel v povojnih letih že tolikokrat zahtevano ugotavljanje manjšine. Preštevanje pa bi bilo samo po sebi instrument raznarodovalnega pritiska; zaradi politične eksponiranosti pomeni vsako ugotavljanje tudi zmanjševanje po uradnih statistikah ugotovljenega številčnega stanja Slovencev, s tem pa še večjo diskriminacijo.

Po zastavljanju, zatiranju in ustrahovanju (čigar nosilec je organizacija Heimatsdienst) ter neupoštevanju njenih naravnih, celo po mednarodni pogodbi določenih pravic, pomeni vsako preštevanje nacionalne manjšine registracijo tistih posameznikov, ki so doslej še zdržali kljub pritisku, grožnjam in zapostavljanju. Vse to ne bi dalo samo možnosti sleparjenju silam, ki niso naklonjene koroškim Slovincem in ne omočilo le izgovorov za neuresničevanje manjšinskih varstvenih določil, temveč daje vtis, kot da gre za nadaljevanje težnje, da bi po uradni statistični poti postopno likvidirali slovenski živelj na Koroškem.

Naj se dotaknem tudi razrednega značaja nacionalnega vprašanja, ki je eden važnih dejavnikov, ki določa situacijo na južnem Koroškem: na eni strani se veliki deli kmečkenga prebivalstva proletarizirajo, na drugi pa se del kmečkenga prebivalstva in delavstva skuša s pomočjo domačega turizma povzpeti na socialni lestevici. S tem se pospešuje prevzemanje malomeščanske ideologije in germanizacija. Glavnina slovenskega nepotujčenga prebivalstva je torej podvržena korenitimi razslojevalnim procesom. Kmetije, ki so si prej bolj ali manj sami rezali kruh in niso imeli dosti razloga, da bi se odpovedali svoji narodnosti, se pod silo razmer spreminjajo v mezдне delavce.

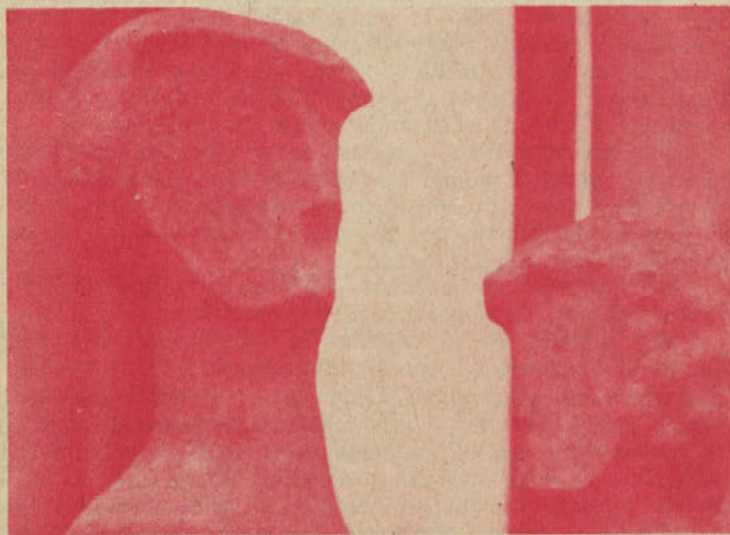
domači turizem, izseljevanje – vse to je prav tako razvito tudi v severnih predelih Koroške in v drugih avstrijskih zveznih deželah – podobno kot v ostalih kapitalističnih državah. To je splošna zakonitost v razvoju kapitalizma. Temu neenakemu razvoju center – periferija, je podvrženo delovno ljudstvo, temu so podvržene tudi manjšine v drugih državah.

Bistvo zares demokratične in humane, moderne manjšinske politike je tudi v tem, da je treba prizadeti manjšini v težnji za dejansko narodnostno enakopravnost priznati mesto in vlogo zares docela enakopravnega subjekta, ki predvsem odloča, soodloča o ukrepih v njen prid. Od tod razlog, da se Zveza komunistov Slovenije zavzema za enoten nastop Slovencev na Koroškem, pa tudi drugje – ne glede na razlike v njihovi nazorski opredelitvi – ko gre za uveljavljanje temeljnih narodnostnih interesov.

Jugoslavija gradi svojo varnost in neodvisnost na svoji notranji moči in pripravljenosti za obrambo ter v najširšem mednarodnem povezovanju na podlagi svoje politike neuvrščanja. Stalna krepitev vloge zveze komunistov na vseh področjih, pri reševanju življenjskih problemov, razvoja in napredka, sodi med najvažnejše pogoje pri utrjevanju enotnosti Jugoslavije. To se najbolj kaže v primeru, kakršnekoli mednarodne zaostritve. v Jugoslaviji je tudi globoko zakoreninjeno spoznanje o tem, da brez trdne, enotne ter z delavskim razredom in ljudskimi množicami povezane zveze komunistov država ne more prestajati preizkušenj.

Naj zaključim z besedami: Ljudstvo, ki drugim krati pravico, tudi samo ne more biti svobodno.

(referat s 7. kongresa ZKS)

ZAPIRANJE

TRŽIŠČ

marjan strašek

Ena od pojavnih oblik v tem gospodarskem trenutku je vsekakor zapiranje tržišč. Ta pojav predstavlja danes enega zelo perečih problemov v gospodarskem sistemu, zato si v nadaljnjem oglejmo njegova obeležja.

Vsako zapiranje republiških tržišč, kakor tudi vsaka diskriminacija subjektov iz drugih republik, pa naj se vrši normativnim putem, preko upravnih aktov republiških organov ali na kakšen drugačen javen ali prikrit način – bo privedla do identičnega ravnanja drugih republik in do njihovega zapiranja v lastne meje.

Takšne tendence so danes še precej vidne, to pa zmanjšuje stopnjo stvarne enotnosti jugoslovanskega trga. Tržni inšpektorji so odkrili več primerov zapiranja tržišč. Nekaj primerov: 1)

– Ljubljanska mlekarica je zahtevala, da se v vseh krajih Slovenije prodaja samo njen sl doled. Če bi se nekje našel sladoleđ zagrebske mlekarice, grozi ljubljanska mlekarica s prenehanjem odkupa mleka.

– Neke delovna organizacija je kupila v Kruševcu objekt, da bi odprla svojo prodajalno. Toda občinska skupščina Kruševac je proglasila cel objekt za kulturno zgodovinski spomenik...

– Ljubljanski tržni inšpektor trdi, da več ni mest za katere je zainteresirano slovensko gospodarstvo, obstajajo rigoznejši postopki; če lokacijo za poslovni prostor išče slovensko podjetje.

– Poznan je spor med nikšičko in neko drugo pivovarno, kjer se je črnogorskemu podjetju onemogočila gradnja točilnice v Gornjem Milanovcu.

Vsi ti primeri zapiranja tržišč kažejo na pomembnost opozorila izražena na seji Predsedstva ZKJ, ko je bilo rečeno, da bi glede svobodnega gibanja blaga, sredstev in ljudi za našo skupnost moralo biti garantirano kot minimum tisto, kar je v inozemstvu že zdavnaj postala praksa.

Dolgoletna praksa nas uči, da se ne rešuje vse s pravilnimi ustavnimi formulacijami. Tudi politične obsodbe niso rešitev. Potrebno je vzpostaviti ustrezen mehanizem, ki bi omogočil, da bi se z zakonom in sankcijami interveniralo v vseh slučajih protustavnega rušenja enotnosti tržišča. Tudi do sedaj je bilo z zakonom prepovedano regionalno zapiranje, vendar je do tega vseeno prišlo.

Zapiranje tržišč povzroča delovnim organizacijam velike probleme, kajti to zapiranje prinaša korak nazaj v razvoj ali izgubo določenih tržišč ali celo likvidacijo. Jugoslovansko gospodarstvo pa je v svojem razvoju prišlo do točke, ko vsako zapiranje trga predstavlja ekonomsko to pa pomeni tudi državno dezintegracijo.

V primerih zapiranja tržišč, ki sem jih navedel v predhodnem tekstu gre za omejevanje svobodnega tekmovanja. To pa podpira neučinkovitost in zjedalstvo delovnih organizacij, ki se žele zavarovati pred konkurenco. V zaprtosti ne morejo nastati produktivne, učinkovite organizacije. Iz teh razlogov poudarja naša politika vse večjo odprtost naše države za tuje izdelke, kajti konkurenca uvoza pozitivno vpliva ne samo na oskrbo doma, ampak tudi na večjo učinkovitost domačih proizvajalcev.

FAKTORJI, KI SO DELOVALI IN DELUJEJO NA ZAPIRANJE LOKALNIH TRŽIŠČ

Lokalno tržišče predstavlja prostor, kjer se srečuje ponudba potrošnih dobrin in uslug za prebivalstvo ter kupni fond prebivalstva s tega področja.

Potrošniki lokalnih tržišč imajo predvsem opravka s trgovino na malo. Dejstvo je, da je trgovina na malo imela monopol svojega lokalnega tržišča, kar posebno velja za manjša mesta, kjer v trgovini na malo pogostokrat konkurence ni.

Posebno obeležje dajejo našemu trgu teritorialna dispariteta cen istih proizvodov, ne samo v okviru republik temveč tudi na jugoslovanskem tržišču kot celoti. Teritorialna dispariteta cen ima sicer opravičilo v lokalnem karakterju proizvodnje, v odvisnih stroških prometa ter v lokalnem karakterju tržišča, vendar večja in neupravičena dispariteta cen kaže na to, da obstajajo v našem gospodarstvu določeni faktorji, ki povzročajo zapiranje lokalnih tržišč ter s tem rušijo enotnost trga.

Ena izmed krivcev za zapiranje lokalnih tržišč so vsekakor občine, kajti interes občin je ostro povezan s funkcioniranjem lokalnih monopolističnih organizacij, ker je občinski proračun neposredno odvisen od uspeha teh organizacij. Tako se torej ustvarja proces zapiranja tržišč na relaciji podjetje-občina.

Na zapiranje so vplivali tudi lokalni organi, zaradi bojzani, da se bodo organizacije iz drugih občin ojačale na račun domačih organizacij.

Zaprta lokalnih tržišč je obstajala ne samo zaradi lokalnega karakterja trgovinske mreže temveč tudi vsled njene orientacije na lokalne in republiške proizvode.²⁾

Lokalni karakter prodaje vpliva seveda negativno na proizvajalce. Zato pa skušajo proizvajalne organizacije ustanoviti čim večji obseg svojih prodajal in tako svoje izdelke direktno prodajati kupcem. Takšna usmerjenost gospodarskih organizacij pa ni razbila okvirne lokalne trgovine, ker je njen asortiman ozek, delež tržišča pa majhen.

Treba je omeniti tudi promet kmetijskih izdelkov preko trgovinske mreže na malo, ki je specifično lokalnega značaja. Razlog je v materialno tehnični bazi; pomanjkanje odgovarjajočega skladišnega prostora za čuvanje blaga, hladilnice, ustreznega transportna sredstva itd.

Občine so povzročale zapiranje tržišč z ukrepi, ki so bili naperjeni proti organizacijam iz drugih področij, ki so želele na teritoriju teh občin odpreti lokal; odrejevale so nerealno visoke zakupnine, niso jim dale ustreznih lokalov, pogojevale njihovo sodelovanje v izgradnji drugih komunalnih objektov itd. Eden izmed razlogov je bil v tem, da komune nimajo možnosti da neposredno sodelujejo v politiki razvoja gospodarskih organizacij, ki delujejo na širšem področju, to je izven njihovih teritorialnih mej, to pa jim ne odgovarja s stališča razvoja njihovega področja.³⁾

Do zapiranja tržišč prihaja tudi zaradi politike zakupnin. Ker se zakupnine določajo svobodno, prihaja do tendence njihovega stalnega naraščanja. Na ta način onemogočajo organizacijam iz drugih teritorijev svoboden vpliv na trg.

Poznani so tudi slučajji, ko trgovina diskriminira „tuje“ proizvajalce ter favorizira proizvajalce s svojega teritorija pa čeprav na račun kvalitete. To dosega z večjim casas-kontom in super rabatom.

PROIZVODI KATERIH TRŽIŠČA SO NAJBOLJ POGOSTO LOKALNO ZAPRTA

To so predvsem najosnovnejši prehranbeni proizvodi, za katere je trgovina na malo ali trgovina zaprt.

Značilno za mestne občine je, da obstaja v njih po pravilu samo eno podjetje za proizvodnjo in promet s kruhom. Enako velja za mleko in meso.

Malo drugače je stvar pri sadju in zelenjavi. Tu obstaja namreč trg na katerem prodajajo tudi kmetje svoje pridelke. Zato tukaj ne pride do monopolov, prav obratno do ostre konkurence. Zato je zadnje čase opazno, da se gospodarske organizacije umikajo prometu s sadjem in zelenjavo ter vse bolj orientirajo na predelavo in na promet s južnim sadjem. Očigledno je njihov namen, da se izognejo konkurenci, ter da zadržijo dohodek na podlagi višjih marž, ne pa na podlagi večjega prometa. V nadaljnjem navajam cene na malo v decembru 1966 za Beograd, Zagreb, Ljubljano, Sarajevo, Skopje in Titograd. Cene so izražene v indeksih.⁴⁾

	Najnižja	najvišja
krompir	100	116
fižol	100	150
čebula	100	168
jabolka	100	130
jajca	100	100
kravje mleko	100	128
govinje meso	100	130
svinjsko meso	100	137

Opaziti je precejšnje razlike med cenami med različnimi območji. Ta teritorialna dispariteta obstoja predvsem iz različnih odkupnih cen, iz različnih stroškov prometa, iz organiziranosti tržišč in konkurenčnega stanja na tržišču omejenih proizvodov in kupne moči prebivalstva.

Vse doslej omejitene značilnosti nam jasno prikazujejo, da o enotnosti jugoslovanskega trga zaenkrat še ne moremo govoriti. Eden izmed razlogov za takšno stanje pa je vsekakor zapiranje tržišč.

1) Borba, Zagreb, 26. 4. 71

2) Dr. Jovan Stojanovski, Uticaj družbeno-polit. zajednica na nivo i politiku cena i njihovo na enotnost jug. trga Beograd 1971 str. 54

3) Zavezni sekretariat za industriju i trg, Analiza stanja i uslovi privredjivanja u trgovini str. 40

4) Povzeto po I. Stojanovski, navedeno delo str. 66

Le enotni smo močni

Ena glavnih nalog komunistov v mariborski študentski organizaciji v preteklem obdobju je bila usmerjena predvsem v izoblikovanje programskih izhodišč in programa dela, v njeno reorganizacijo na osnovi sklepov in stališč 3. konference Zveze komunistov Jugoslavije o mladini in vključevanje ter angažiranje širšega kroga študentov v njeno dejavnost.

Zavedamo se, da so se v študentski organizaciji pojavljale negativne tendence kot npr. teorije o spontanosti delovanja, ki so zankale idejno politično vlogo zveze komunistov, to je tudi vlogo komunistov v študentski organizaciji in porajanje ekstremnih nacionalističnih tendenc v delu študentov, prav tako pa pojavi nove levice. Eden od vzrokov, da so se v študentski organizaciji lahko pojavili takšni deviantni pojavi, je bila odsotnost marksistične misli v celotnem vzgojno izobraževalnem procesu. Ta kriza v študentski organizaciji se je lahko premostila le s konkretno akcijo zveze komunistov, saj je študentska organizacija s sprejemom programskih izhodišč, temelječih na programu zveze komunistov izpolnila vrzel v sedanjem delovanju. S tem so bili zavrnjeni razni liberalistični koncepti, ki so poudarjali potrebo o ohranitvi principa spontanosti študentskega gibanja. Ob teh razpravah in ob oblikovanju dopolnitev statuta, zlasti v obdobju priprav na 3. konferenco Zveze komunistov Jugoslavije se je pokazalo, da jasna idejno politična orientacija dejavnosti študentske organizacije inicira organizacijsko in programsko povezavo z drugimi deli mladine, predvsem z mladimi delavci, to pa ne negira organizacije in povezovanja študentov na osnovi specifičnih interesov in v okviru visokošolskih zavodov in republik. V zvezi s političnim organiziranjem mladih in s tem tudi študentov, je še vedno precej nejasnosti, ki pa niso odločilnega pomena. Ako smo sprejeli uvodne ugotovitve, se struktura organiziranja ponuja sama po sebi.

Mladinska organizacija je z ozirom na način dela, ki je bil pretežno formiski z ozirom na premajhno uveljavljanje interesov delavske mladine, na pojave karierizma, z ozirom na uveljavljanje sistema dela, katerega osnovna značilnost je reprezentativni značaj predstavljanja mladih nasploh prešla v obdobju krizo. To je povzročilo, da se je organizacija na nekaterih mestih oblikovala kot posebna struktura, kot grupacija moči ali posrednik med samoupravljanjem in drugim organiziranjem.

V njenem praktičnem delu so torej odmevale vse zablode v načelnem opredeljevanju vloge mladih. Študentje pa so bili kot posebna struktura zaprti za univerzitetnimi zidovi. Razlogov, da se pristopi k definiranju nove vloge mladinske organizacije in da se komunisti odločneje angažirajo med mladino je torej več kot dovolj. Gotovo ne pride v poštev ustvarjanje enotne mladinske organizacije kot posebne družbenopolitične organizacije, organizacije, ki bi bila samo posredniška vez med mladimi in ostalimi organizacijami, med mladino in samoupravljanjem, ni potrebna. Gre za to, da organiziramo mlade tam, kjer delajo in živijo. Da organiziramo delavsko mladino v tovarnah, kmečko mladino na vasi, šolsko mladino na šolah, študente na fakultetah, zlasti na oddelkih in letnikih. Iz teh osnovnih delovnih in organizacijskih enot, kjer se izraža temeljni interes, mora na osnovi ustreznega delegatskega principa rasti celotna organiziranost. Na teh temeljnih enotah se mora zagotoviti tesna povezava ter akcijska in programska enotnost sindikatov, delovnih organizacij, socialistična zveza delovnega ljudstva v krajevni skupnosti, ki se mora odražati tudi v organiziranosti na nivoju občin in republik. Tako se bodo formirale organizacije in konference mladih vseh treh ali štirih struktur, se združevale na nivoju občine in republike ter na tak način zagotovile enotnost v programskem in akcijskem smislu. Takšna ločitve na posamezne dele mladih ne pomeni dejanske ločitve. Njen namen je, da se neposredno izrazi interes posameznih struktur ter si hkrati zagotovijo idejna in akcijska enotnost ter povezava na vseh nivojih posameznih delov mladih med sabo.

Skupnost študentov pa ne more priti do vprašanj. Če se samo dotaknem naše definicije skupnosti študentov, ki se glasi, da skupnost študentov razvija pri študentih samoupravnost, socialistično zavest, razvija in pogloblja samoupravne demokratične humane odnose, uveljavlja študenta kot aktivnega, odgovornega dejavnika v študijskem procesu in samoupravnih odnosov na šoli in v družbi, uveljavlja in zagotavlja študentom samoupravne in druge pravice, se zavzema za zagotavljanje ustreznih materialnih pogojev študentov za študij in življenje, organizira in razvija politično, prosvetno kulturno, športno in drugo dejavnost študentov. Študentje se bodo na osnovi specifičnih interesov, ki seveda ne moremo negirati organizirali na nivoju oddelkov fakultet in univerz, od tod pa seveda tudi dalje.

Svoje podajanje bi rad zaključil z idejo, ki jo vsi mladi ljudje sprejemamo: Izgradnja naše socialistične družbe, predvsem po pismu tovariša Tita, seji predsedstva Centralnega komiteja in predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije, po sprejetju ustav ne moremo ločevati kakršnihkoli posebnih interesov mladine izven ostalih delov družbe, temveč se moramo kot enotna fronta mladih v okviru naše družbe boriti za razvoj in napredek samoupravne in socialistične ureditve.

(Referat s 7. kongresa ZKS)

IVO USAR

Vzgoja danes in jutri

McLuhanov esej govori predvsem o vzgoji v šolah, o predšolski vzgoji pa je malo povedanega. Sicer pa je v resnici šola tista, ki največ in najbolj oblikuje človeka (saj nas tega tudi učijo); kar je v šoli napak storjenega, se pozneje ne da več popraviti, kajti ta vzgoja je tako dolga in tako intenzivna, da premaga in se dvigne nad vlogo staršev ali okolja (s tem mislim na sovrstnike). Torej je potrebna sprememba šolskega sistema, če hočemo zdajšnji način vzgoje izboljšati. Čeprav je McLuhan ameriški sociolog in filozof, se njegova kritika zelo tiče tudi razmer v našem šolstvu. Vendar pa mislim, da bodo spremembe, ki so vsekakor potrebne, teklo počasi in težko. D. Rupel pravi, da je naša birokracija najmočnejša v kulturi. Ker to seveda velja tudi za šolstvo, si lahko predstavljamo, kako težke bodo spremembe.

„Zakaj bi se vrnil v šolo in opustil svojo vzgojo?“ se sprašuje mladenič, ki je predčasno opustil študij. Če to velja, potem to pomeni, da šolska vzgoja predstavlja konec samovzgoje posameznika, konec svobodne in neomejene vzgoje po lastnih konceptih, konec vzgoje človeka, ki bi znal živeti. Ali je res, da šola vzgaja človeka za življenje, ki ga ni? Odgovor na to vprašanje boste lahko izluščili iz nadaljevanja, bržkone pa ga že veste.

Danes imamo na (naših) šolah t. i. MNOŽIČNO VZGOJO. Pod tem si predstavljamo vzgojo, ko vzgojitelj z že znanim končnim uspehom hoče natrpati svoje znanje v razred. Glavni in skorajda edini element te vzgoje so predavanja (o teh več pozneje). Množična vzgoja je plod mehanistične dobe, ki se je razvila z naraščanjem proizvodnih sil, že dosegla svoj višek in bi zdaj morala biti v razpadu. Ta doba je mlade ljudi vzgajala (jih še vzgaja) po točno določenem in nespremenljivem kalupu, kot tudi delavci oblikujejo snov po kalupih. Šolarja, ki je objekt obdelovanja po normah (normiran pouk), strokovnjaki obdelujejo s posebnim poudarkom na zatiranju vsega raziskovalnega v njem, s prizadevanjem upočasniti njegov razvoj in ga tako čim bolj obdelati, natrpati v njegove možgane čim več podatkov, da bo bolj uporaben in bo imel višjo ceno, narediti ga kar se da pasivnega, aktiven naj bo le v tekmovanju s sovrstnikom. Končni produkt take vzgoje je znan, dodamo naj le še tole: McLuhan navaja rezultate raziskav med mladimi, ki so predčasno opustili šolanje in njihovimi sovrstniki – maturanti. Pokazalo se je, da imajo prvi VEČJI inteligenčni kvocient od maturantov...

Eden glavnih povzročiteljev takega stanja so za McLuhana PREDAVANJA, ki so „eden najneučinkovitejših načinov, kar si jih je človek kdaj zamislil“, so pa klasičen način množične vzgoje. Od učenca zahtevajo predavanja minimalno sodelovanje, ki je pa predpogoj za vsakršen uspeh vzgoje.

Naslednji vzrok, ki preprečuje razvoj vzgoje, je ODNOS MED UČENCEM IN PROFESORJEM. Danes je pri njiju potrebno ujemanje vseh nazorov in stališč, da se razumeta. Če tega ni, mora popustiti seveda učenec, saj druge izbire nima. In mislim, da je to prva stvar, ki jo bo treba pri nas spremeniti. Kako pa bi moralo biti že danes, čeprav bo šele jutri? McLuhan pravi, da bojo učence nagradili za raznovrstnost in izvirnost; če danes popusti le učenec, bosta jutri (če bo treba) oba.

Danes so za profesorja pomembne polne predavnice, ki pa jih doseže s časovno in prostorsko omejitvijo, s silo. Tako nujno pride do razdvajitve študentovega časa: na eni strani delo (popolna omejitev), na drugi strani pa prosti čas oziroma zabava (svoboda...). Tudi to bo moralo izginiti. Jutri bo prevladovala svobodna izbira dejavnosti brez kakršnekoli omejitve od zunaj. Vzgojitelj bo prav tako kot danes odgovoren za učinkovitost svojih prizadevanj, vendar bo ta odgovornost v lepšem smislu besede, kajti vzgojitelj bo imel interes in veselje angažirati in razgibati učenca in bo tako zlahka dosegel cilj, na katerega danes vzgojitelji prepogosto pozabljajo.

Zalo važna, če ne celo najvažnejša, pa je McLuhanova misel, da je treba učenca AKTIVIRATI. Potrebna je izmenjava aktivnosti med učiteljem in učencem. Naj bo vzgojitelj aparat, tečaj ali človek, vsak mora nuditi učencu možnost sodelovanja, aktivnosti. (Slišijo se očitki, da razni avdiovizualni sistemi s slušalkami in magnetofoni pasivizirajo učenca, vendar je to nesmisel. Magnetofonski trak prisili učenca, da je aktiven: če že drugega ne, mu daje možnost odgovora in svobodno upravljanje, „igranje“ z njim. Predstavlja začetek dialoga med poučevalcem in poučevalcem; današnji monolog učitelja pri predavanju in učenca pri obnavljanju snovi, ne vodi nikamor.)

Danes torej pomeni vzgoja ponavljanje naučenega, ne pa VAJO in sodelovanje. Šolska vzgoja danes pomeni vzgojo v razredu, le v razredu naj bi se bilo mogoče česa naučiti. McLuhan pa postavlja za primer otroka, ki se uči tujega jezika pri igri s sovrstniki. Ta otrok se zlahka in v kratkem času nauči tujega jezika. Na drugi strani pa je otroka, ki ga zapremo v šolski razred vkljenemo v točno določene ure in kratke odmore, prisilimo, da se na dan nauči točno določenega števila besed, silimo s slovnico, obremenjujemo z domačimi nalogami, strašimo s kontrolnimi nalogami in mu vbijamo v glavo, da je učenje delo, ne pa zabava. Temu otroku se bo snov (jezik) v kratkem času uprla, učil se bo z muko in mnogo dalj časa kot prvi otrok. Otroku, ki se uči jezika pri igri, sodeluje z okolico in kar je najvažnejše, okolica sodeluje z njim (OBOJESTRANSKA AKTIVNOST). Njegova učilnica je najširši prostor, urnik si določa sam, učenje postane (JE) igra, ne pa dolgotrajna in naporna naloga, kot to dajo vedeti učencem v razredih. Učenje je opravljeno „by the way“.

Res je, da so spremembe na tako občutljivem in skorajda nedotakljivem področju, kot je ukvarjanje s človekom, odgovorna naloga, vendar nikakor ni neizvedljiva.

Jutri (McLuhan daje za primer leto 1989) bo napredek na tehničnem področju povzročil spremembe tudi na področju vzgoje. Razni elektronski stroji in mreža računalnikov bodo omogočili, da bo vsakdo, ne le študent, dobil kadarkoli katerikoli podatek, ki ga bo potreboval. Tako človekovi možgani ne bodo več shrajevalnica podatkov, „predal za informacije“, ampak se bodo ukvarjali z inteligentnejšimi nalogami.

Jutri pouk ne bo več časovno omejen. Bodo sicer še zidovi šol (prostorska omejitev), vendar prosojni in le formalni. Človek se bo razvijal iz ene AKTIVNOSTI v drugo, ne pa iz enega semestra predavanja v drugega.

Ob kongresih

Kadarkoli komunisti pripravljamo svoj kongres, venomer poizkušamo v „izhodiščih“, „stališčih“, „idejno političnih platformah“ itd., zaobseči pretekla prizadevanja ter si v isti sapi zastaviti cilje bodočega dela. Zaradi tega razloga je tudi aktivnost zveze komunistov v predkongresnem obdobju mogoče oceniti kot prizadevno, požrtvovalno in predvsem — jasno usmerjeno. Da so prizadevanja usmerjena pomeni, da obstaja cilj, kateremu svojo aktivnost prilagajamo. In v teh ciljnih prizadevanjih zavzemajo svoje mesto človek in sredstva: torej faktorja, ki eden brez drugega ne moreta zagotoviti uspešne uresničitve zastavljenega programa (katerega namen je doseganje cilja). Zavaljo tega je razumljivo, da Izhodišča za pripravo sklepov in stališč desetega kongresa ZKJ podrobno razčlenjujejo idejnopolitična vprašanja materialnega in družbenega razvoja Jugoslavije kakor tudi vprašanja razvoja socialističnih samoupravnih proizvodnih odnosov ter s tem v zvezi opredeljujejo družbeno vlogo zveze komunistov.

Pomembna je torej realna opredelitev ekonomskega razvoja Jugoslavije, ki poudarja predvsem:

- 1) hitro in stalno ekonomsko rast v prihodnje,
- 2) vlogo neposrednih prizvajalcev v združenem delu, ki naj bodo edini nosilci odločanja o oblikovanju in uporabi dohodka in akumulacije,
- 3) reševanje podedovanih (ali še nerešenih) problemov (kmetijstvo, energetika, razvoj surovinskih panog itd.),
- 4) nujnost znanstvenega in tehničnega napredka, ki je vse pomebnejši dejavnik materialnega in kulturnega napredka,
- 5) razvijanje novih in dolgoročnih oblik ekonomskega sodelovanja z drugimi državami,
- 6) odpiranje možnosti za vse večje zaposlovanje (absorbiranje naravnega prirastka aktivnega prebivalstva),
- 7) zmanjševanje razlik med razvitimi in nerazvitimi področji znotraj enotnega jugoslovanskega tržišča in
- 8) vprašanje dviganja življenjskega standarda.

Nedvomno se komunisti in tudi drugi delovni ljudje strinjamo s to opredelitvijo smotrov in smeri bodočega razvoja države. Vprašanja so medsebojno povezana, saj si hitre ekonomske rasti ne moremo predstavljati brez pospešenega reševanja starih in vedno novih problemov, znanstvenega in tehničnega napredka in zmanjševanja razlik med razvitimi in nerazvitimi področji Jugoslavije pa si ne moremo predstavljati brez okrepljene vloge neposrednih proizvajalcev pri odločanju o ustvarjanju in delitvi dohodka.

Navedeni smotri so seveda realni in uresničljivi. Vendar naletim na dvoje asociacij, ki se navezuje na omenjene cilje družbeno ekonomskega prizadevanja zveze komunistov v prihodnje. Prvi preblisk je pravzaprav vprašanje: ali se smotri delovanja ZKJ (ki se nanašajo na ekonomski razvoj Jugoslavije) določajo za obdobje do novega, 11. kongresa ZKJ in če se ne, na katero obdobje se potlej nanašajo? Vprašanje ni le retoričnega pomena. Če se navedeni smotri nanašajo na obdobje do naslednjega kongresa jugoslovanskih komunistov, potem jih je treba:

- a) kot take tudi opredeliti,
- b) uresničiti, istočasno pa poudariti etapnost le-teh; napor za uresničitev navedenih družbenoekonomskih ciljev bodo vendar le del prizadevanj za doseganje kapitalnega cilja — brezrazredne družbe enakih — ki dejansko animira delo pravega komunista.

Tudi TV bo bistveno pripomogla k vzgoji, kar je danes šele v začetkih, še neizkoriščeno. Učenci bodo lahko opazovali atom ali vesolje ne glede na to, kje bodo. Onanija pa je (če se izrazim v stilu Aleša Kermavnerja) predvajati prek TV ali pa na TV organizirati predavanja. McLuhan pravi, da je to kaotična zagnanost v prihodnost, z očmi uprtimi v preteklost.

Jutri bo študent raziskovalec, lovec, iskalec; ne pa ponavljalec, kot je danes.

Jutri si bo študent sam ustvaril svoje vzgojnoustvarjalno okolje, svoje metode vzgoje raziskovanja. Ne bo več kalupov, ki ga danes oblikujejo, postal bo nezamenljiv individuum. Tudi tekmovanje bo postalo zaradi raznovrstnosti vsakega posameznika nemogoče in nesmiselno. Ne bo več diplom ali pohval (sedanja oblika tekmovanja) kot edinega uspeha študija. Jutrišnji študent bo otrok, ki se igra in umetnik, ki ustvarja, pravi McLuhan.

Študij se bo pospešil, pridobljeni čas pa se bo uporabil za razvoj spoznanja, za novo delo, za ukvarjanje z novimi možnostmi, ki se bodo odprle.

Če se omenjeni poglavitni smotri bodočega razvoja države ne nanašajo le na obdobje do naslednjega kongresa, potem je zahteva (b) še razumljivejša.

Vsi si seveda želimo razviti gospodarske in negospodarske aktivnosti, ustvarjati torej materialno osnovo človekovega boljšega življenja. Vendar pa se mi dozdeva, da v svojih načrtih, izhodiščih in smernicah pozabljamo na bistveni element izgradnje socialistične družbe — človekovo osebno srečo. Materialno ugodje, ki si ga skušamo zagotoviti s pomočjo ekonomske ekspanzije, je seveda svetel in pomemben cilj. Vendar bi težko trdili, da človekova sreča izvira le iz obilja materialnih dobrin.

Zato bi nam moralo biti jasno, da je velika naloga zveze komunistov vodenje in animiranje ljudi s svojim vzgledom. Samoupravni socialistični sistem ne more uspešno funkcionirati brez kančka samoodrekanja, sporazumevanja in brez razvite socialistične zavesti naših delovnih ljudi. Pri tem morajo komunisti zasledovati Leninovo misel in predstavljati vzgled drugim. Razvitejša zavest samoupravljalcev bi prav gotovo močno socializirala medsebojne odnose, hkrati pa ustvarila solidno osnovo za reševanje fundamentalnih in tekočih vprašanj in problemov, ki bi jih prav gotovo bilo vedno manj. Medčloveški odnosi, ki jih ustvarja določena družbena zavest, so prav gotovo pomemben faktor družbenega (tudi ekonomskega) razvoja.

Ni naš cilj ustvarjati misleče stroje, ki bodo pripravljene izvršiti vsako nalogo in bodo voljni žrtvovati zadnje vlakno osebnega užitka, interesa, zadovoljstva, bistva, dela za uspešno realizacijo — stališča individuum — imaginarnih „državnih“ interesov. Želimo ljudi, ki bodo cenili in razvijali svojo samoupravno domovino, vendar bodo spoštovali tudi sebe in se zavedali, da brez njihove male sreče, intimnega zadovoljstva, ne more biti srečna in zadovoljna celotna družbena skupnost. Z razvijanjem medčloveških odnosov, z malo odrekanja in z zavestnejšim delom komunistov in vsega delavskega razreda nam bo to vsekakor uspelo realizirati.

Dušan Zbašnik

Razbiti je treba enolični značaj in pasivnost predavanj. Pouk se bo moral prilagoditi posamezniku, saj je nesmiselno imeti isto metodo za vsakega učenca (individuum) posebej (vendar tu McLuhan nič ne pove o izvedljivosti le-tega).

Bodoči študenti se bodo naučili resnično živeti življenje, vedno znova odkrivati njegove privlačnosti, ne pa naučiti se ga in ga potem obnoviti, pravi McLuhan. Jutri bo šola pomenila odprtost, cel planet, celo življenje bo šola v najlepšem pomenu besede.

„Nekega dne bo beseda učiti se postala sinonim za učenje iz ljubezni do napredovanja, do izboljševanja samega sebe; tega dne učenje ne bo več pomenilo oblikovanja in zadrževanja ljudi na pol poti njihovih razvojnih zmognosti. Nasprotno: učenje bo pomenilo odprtost k bistvu in polnosti obstoja samega.“

S kom se združujemo

Vsak čas se bo začela javna razprava o osnutkih resolucij, statuta in drugih dokumentov za kongres mladih Slovenije, na katerem bo slovenska mladina reorganizirala svoje vrste in ustanovila Zvezo socialistične mladine Slovenije. To bo v bistvu združitev Zveze skupnosti študentov Slovenije in Zveze mladine Slovenije v enotno organizacijo mladih. Vsak študent verjetno pozna strukturo in globalno dejavnost Zveze mladine, manj pa pozna probleme, nazore in akcijsko usmeritev te organizacije v zadnjem času. Da bi omogočili resnično poglobljeno javno razpravo pred kongresom, bom v naslednjih vrsticah nekoliko osvetlil delo Zveze mladine in njenega najvišjega organa republiške konference tretjega mandata.

Izhajali bomo iz kritične ocene dela ZMS od aprila 1973 do decembra 1974, ki so jo mladinci sprejeli na tretji seji republiške konference ZMS decembra 1974.

Iz ocene dela mladinskih aktivov v delovnih organizacijah je razvidno, da je delo aktivov premalo usmerjeno usmerjeno h konkretnemu izboljšanju družbeno-ekonomskega, samoupravnega in političnega položaja mladih in da zato programi, oblike in metode dela ne privlačijo mladih ljudi. Tudi v delegatskih odnosih je preveč prisotno predstavniki obnašanje in ni prve delitve dela. Družbenopolitične organizacije se v podjetjih še vedno obnašajo preveč zaprti in tudi delo mladinskih aktivov se premalo vrednoti, kar se kaže v indiferentnem odnosu drugih družbenopolitičnih organizacij do Zveze mladine. Vpliv mladih komunistov na dogajanja v podjetju in tudi pri delu aktivov je premalo prisoten. Zaradi slabega informiranja delavcev je mladina premalo vključena v samoupravno in politično življenje organizacij združenega dela. Premalo se tudi vrednoti družbenopolitično izobraževanje in se prepočasno razvija.

V okviru krajevnih skupnosti se morajo aktivni Zveze mladine še vedno preveč ukvarjati z osnovnimi problemi prostorov, finansiranja in kadrov, zato je premalo čutili družbenopolitično aktivnost mladih v KS. Premala je tudi povezava z ZK in SZDL. Enako se dogaja tudi v mladinskimi klubi, ki so pogosto degradirani v ustanove za zabavo. Obstajajo velike razlike med organiziranostjo aktivov na vasi in v mestu. Pojavlja se tudi problem paralelne organiziranosti mladih – recimo v krajevni skupnosti in delovni organizaciji in tu morajo mladi poiskati svoje pravo mesto.

V procesu vzgoje in izobraževanja se ocena ustavi najprej pri osnovnih šolah, kjer še vedno ni čutili dovolj velike usmerjene dejavnosti vzgoje pionirjev v resnično aktivne člane Zveze mladine. V srednjih šolah je položaj nekoliko boljši, vendar je vse odvisno od prisotnosti naprednih samoupravnih idej na šoli in od učiteljskega kadra, ki je v celoti še vedno premalo samoupravno socialistično angažiran in ne dopušča resničnih samoupravnih odnosov na šoli. Poseben problem predstavljajo dijaški domovi, ki so na tem področju trenutno najbolj odprto vprašanje.

V višji organizacijski obliki Zveze mladine – v občinski konferenci pa se v kritični oceni pojavljajo predvsem problemi premale odzivnosti in politične angažiranosti pri družbenih pojavih, premajhnemu izobraževanju kadrov, premalo aktiven odnos do drugih družbenopolitičnih organizacij, prepočasnem razvijanju specializiranih dejavnosti, slabega obveščanja, nepovezanosti in premajhne prožnosti organizacije.

Tudi delo na področju regijskega povezovanja občinskih konferenc ZMS je bilo preveč formalnega značaja.

Ocena republiških organov je v glavnem pozitivna, opozarja pa se na pomanjkanje iniciativnosti, povezanosti in koordiniranosti dela članov in organov republiške konference ZMS.

Izhajajoč iz te ocene so si mladinci postavili nekaj nalog s področja družbenopolitičnega usposabljanja mladih, širjenja kulture, angažiranja na področju znanosti, širjenja internacionalnega sodelovanja, večanja dejavnosti na področju splošnega ljudskega odpora, prostovoljnih delovnih akcij, organiziranja mladine na vasi in urejevanja problemov šolske mladine.

Poglejmo nekoliko še Občinsko konferenco ZMS Maribor, ki je naš neposredni partner v javni razpravi pred kongresom. Njeno delovanje na vseh področjih je ocenjeno kot dobro in zelo široko, združuje 199 aktivov Zveze mladine, od teh je 73 aktivov v delovnih organizacijah, 39 v osnovnih šolah, 25 v srednjih, strokovnih šolah in dijaških domovih, 62 v krajevnih skupnostih; njihov proračun znaša 672.600 din, v predsedstvu je 30 mladincev, v komisijah pa 66.

JANI SIRANKO

»Za nameček«

Da morajo študenti biti seznanjeni z najnaprednejšimi konceptami razvoja novejšega zgodovinskega procesa – to ni potrebno posebej poudariti. Vsak študent se v svojo kasnejši praksi srečuje s kompleksnimi vprašanji razvoja in funkcioniranja našega samoupravnega socialističnega sistema in če mu bodo problemi jasnejši se bo kasneje lažje in uspešneje znašel v družbi kjer bo živel in delal. Poleg tega je potrebno omogočiti študentom čimveč konstruktivnega marksističnega vpogleda v problematiko vede katero študirajo, posebno na področju družbenih ved, kjer je Marx s svojimi teoretičnimi poglobljanji napravil pravo teoretično revolucijo. Iz dosedanjih izkušenj se vidi, da je študiranje marksizma na visokošolskem zavodu samo eno leto, občutno premalo. Zato je bila najadekvativnejša in najprimernejša rešitev ta, da se marksizem študira tekom dveh let študija in sicer tako, da se v prvem letu študija marksizma študenti spoznajo s splošnimi teoretičnimi pojmi in problemi marksizma. Potem v drugem letniku študija pa naj bi se spoznali s pomenom in uporabo teoretičnih marksističnih postavk v stroki, ki jo bodo opravljali in posebej v problemih razvoja naše samoupravne socialistične družbe. Seveda je treba poudariti, da morajo za realizacijo tako postavljenega plana, visokošolski zavodi poskrbeti za večji strokovni kader in pa seveda posebno organizacijo študija. Morda bi bilo dobro razmisliti o tem, da to vlogo za marksistično izobraževanje študentov prevzame center za marksistične študije, ki v Mariboru sicer obstaja, vendar za sedaj še ni izpolnil pričakovanih rezultatov. Seveda bi se lahko koristili tudi drugi instituti, ki se s to problematiko bavijo. Seveda moram poudariti, da se z eventualno takšno rešitvijo tega vprašanja ne more rešiti kompleksno

vprašanje socialistične vzgoje, s katero bi moral biti prežet vsak mladi človek in seveda s tem celotni vzgojno izobraževalni sistem.

Jasno pa je, da je naši družbi potrebna izobražena in idejno samoupravna socialistično opredeljena kreativna osebnost, ki predstavlja integrirani faktor države in družbe v celoti in ki je istočasno garancija in nosilec nadaljnjega razvoja samoupravnih socialističnih odnosov pri nas. Celotni vzgojno izobraževalni sistem bi moral biti v večji meri zasnovan na marksistično samoupravni socialistični ideologiji kakor tudi na marksističnem načinu mišljenja in pojasnjevanja objektivne stvarnosti. V združitvi s celotnim združenim delom se morajo na visokošolskem zavodu ustvariti takšni odnosi, ki bodo dali kasneje v praksi kreativnega subjekta delovnega procesa.

Bojan Kovačič

Mladina in kopališče Pristan

Neprestano se pritožujemo, da je premalo storjeno za rekreacijo študentov, za njihovo fizično sprostitve... pozabljam pa kar radi, da so študentje sami za takšne oblike „zapravljanja časa“ premalo zainteresirani. Obvezna telesna vzgoja je v programih visokošolskih zavodov v Mariboru le v prvih letnikih, nadaljnja krepitev telesa in nabiranje fizične moči za uspešno umsko delo v kasnejših letnikih, pa je prepuščeno študentu samemu. Vendar ne le njemu. Za njegovo rekreacijo skrbijo na vseh visokih šolah ustrezni odbori, ki združujejo študente v nogometna, rokometna, košarkaška, odbojkaška... in druga društva. Ena izmed oblik rekreacije, ki ugodno vpliva na razvoj in sprostitve celotnega telesa, pa je prav gotovo plavanje. Po šolah smo imeli plavalne klube – pravim imeli, ker je bila udeležba zelo majhna in na skupinska kopanja so včasih prihajali le posamezniki. Da pa ne bi ta oblika rekreacije med študenti visokošolskih zavodov v Mariboru popolnoma zamrla, imajo študentje pri obisku kopališča Pristan še nadalje velike ugodnosti. Lahko na primer kupijo abonmajske karte za dvanajstkratno kopanje po 100 din, pri ostalih, posameznih vstopnicah pa imajo 20 % popusta.

Sicer pa najraje o študentih, obiskovalcih plavalnega bazena spregovori upravnik kopališča Pristan, Srečko Kozar: „Z obiskom mladine smo zadovoljni, saj je naš objekt obiskalo v mesecu februarju kar 3279 mladincev, 3408 šolske mladine (osnovnošolske), nadalje iz tehniške srednje šole 1289, iz poklicne kovinske šole 31 in iz ŠAKC 1428. Z osnovnošolsko mladino nimamo problemov, saj zanje skrbijo njihovi predavatelji, med študenti pa so seveda posamezni tipi, ki delajo izgrede (skakalni stolp – op. M. V.). Čeprav je obisk študentov precejšen, bi lahko bil še večji, če bi študentske organizacije tako organizirale prodajo vstopnic, kakor so to napravili na VEKS, kjer prodajajo vstopnice po zelo nizki ceni 5 din. V „Knjigo vtisov“ mnogi študentje zapisujejo, da je kopanje predrago, vendar jim naša organizacija ne more več znižati cene (znižali so jo od 10 din na 8 din), saj niti sami ne zmoremo kriti z iztržkom obratovalnih stroškov, tako da nam z dotacijami pomaga SO Maribor.“

Spomnim se, da smo prav študentje leta tarnali zaradi nemožnosti plavanja v zimskih časih – ker smo morali hoditi na Ravne ali Radence, sedaj pa, ko imamo možnost uporabe zimskega plavalnega bazena, nanj kar preredi pozabljam in zapravljamo (se rekreiramo) čas raje po gostilnah (dve steklenici piva verjetno staneta prav toliko kakor ura in pol kopanja). Upravnik kopališča Pristan pa študentom priporoča tudi savno, ki je sedaj zanje res nekoliko predraga, vendar obljublja, da bodo v kratkem tudi pri tej usluzi znižali cene za študente. Uporabljanje savne je namreč zelo koristno.

Marjan Vešnar

Javna tribuna na VTŠ

Pogosto se dogaja, da študenti veliko kritizirajo, ne le pedagoško osebje temveč tudi svoje vrstnike, ki so jih volili v IO SS (Izvršni odbor skupnosti študentov). Zakaj se to dogaja? Bistven vzrok iz katerega se rodi večina kritik je neseznanjenost z delom njihovih predstavnikov-članov IO. Na prvi pogled bi lahko bil krivec IO sam. (Konkretno bom pisal o IO SS na VTŠ.) Poglejmo če je to res.

Kot prvo naj omenim, da se sestankov IO lahko udeleži vsak študent. Na sestanke so vabljeni tudi sekretarji letnikov ter sekretarji ZK posameznih oddelkov. Omenjeni imajo med drugim nalogo, da obveščajo študente o delu IO (v kolikor jih slednji poslušajo). IO skupnosti študentov izdaja tudi glasilo „BILTEN“ v katerem se nahajajo tudi informacije o dogajanju v IO.

Kljub vsemu so študentje še vedno slabo seznanjeni z delom svojih predstavnikov. Tako pre pogosto krožijo neprijetne, predvsem pa neresnične govornice, ki pa v bistvu izhajajo prej iz nezainteresiranosti v delu članov IO, kot pa iz slabe informiranosti.

Pri tem pa nimam v mislih tistih študentov, ki se kljub temu, da niso člani IO ali ZK le zanimajo za delo svojih predstavnikov. Žal je takih malo.

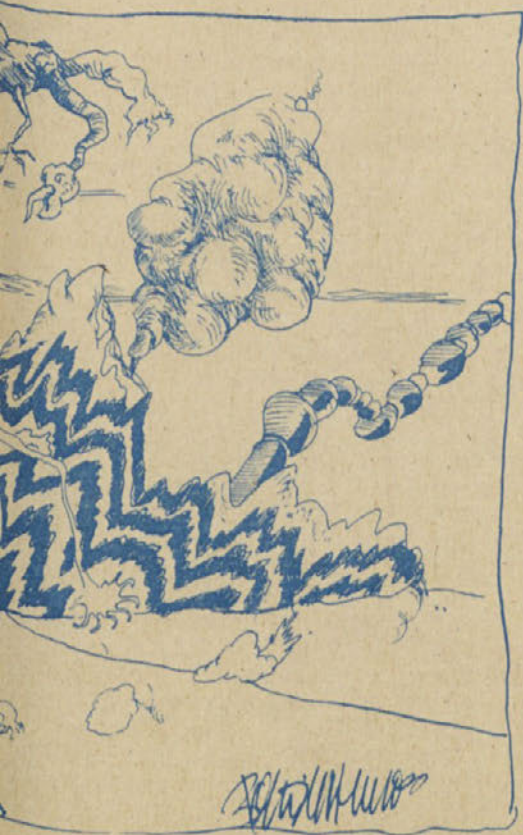
Osnovna organizacija ZK je želela rešiti opisani problem oziroma dati študentom možnost več, da bi na tribuni bili seznanjeni z vsem tistim kar jih zanima v delu IO, da bi javno izrekli svoje pripombe in mišljenja, zahtevali pojasnila, dali predloge za boljše delo, ... In? Verjetno predvidevate, da tistih zaradi katerih je bila organizirana javna tribuna ni bilo! Razen članov IO, nekaterih članov OO ZK VTŠ, so se tribune udeležili samo še tisti študenti, ki so posredno ali neposredno povezani z IO, oziroma jim je bilo delo slednjega vsaj delno znano.

Kaj lahko zaključimo iz vsega? Študente sploh ne zanima IO, delo IO je popolno. Ne, tako tudi ni. Člani IO se zavedajo, da bi lahko bilo njihovo delo popolnejše, uspešnejše, vendar pa so odvisni tudi od odziva študentske

populacije. In ta populacija tudi ni povsem kriva, da se ne zanima za šolske reči, ki se ne nanašajo neposredno na študij (včasih tudi šport). Saj so tega večinoma vajeni iz srednjih šol. To pa ne pomeni, da morajo sedaj spat. Žal je tako, da se študentje kot samoupravljavci preveč zavedajo svojih pravic, tako da mimogrede pozabijo tudi na svoje dolžnosti. In ta občutek dolžnosti, ki mnogim manjka, bi morali pedagogi prebujati in vcepljati mladini še v tisti dobi, ko se lahko mlad človek še spreminja.

Ceprav tribuna ni uspela, s tem situacija še daleč ni rešena. V IO in v vrstah ZK ne bi sedaj smelo prevladati mnenje „Storili smo vse, kar je bilo v naših močeh“, temveč je treba iskati novih poti. Na vsak način je treba najti skupen jezik s študenti. Le potem bo mogoče ustvariti ravnotežje med danimi pravicami in izpolnjenimi dolžnostmi. Takrat ne bo potrebno, da trpi študij posameznikov zaradi lagodnega življenja dolžnosti nečutečih predstavnikov mladine, ki bi naj bila za vzgled sledečim generacijam.

Mario Vetrh

Nekaj o organiziranosti, življenju in delu celjskih študentov

Oglašam se vam prvič, zato bi se opravičila, če bo moje pisanje nekoliko skopo, ne preveč slogovno pravilno ali pa bo morda koga sililo v krohot. Rada bi vam v nekaj stavkih predstavila življenje in delo celjskih študentov na PA – oddelka za razredni pouk in VEKŠ. Potrebno se mi zdi pojasniti, da nismo noben pokrajinski klub kakor nas mnogi obravnavajo, ampak skupnost rednih študentov na dislociranih oddelkih. Predsednik IO CSO je ob enem član IO MVZ. Seveda pa je sodelovanje z mariborskimi študenti otežkočeno, ker se pošta, ki prihaja iz Maribora, zmeraj nekje zatakne in prihaja z večdnevno zamudo. Da je temu tako, je kriv prostor, ki ga ni. Študentska organizacija namreč nima svojega prostora, kjer bi se lahko vedno sestajali in uresničevali program, ki smo si ga zastavili. IO se največkrat sestane v času, ko nimamo predavanj, tako na našem oddelku PA kot na VEKŠ. Če sem omenila problem prostora in če temu dodam še to, da je študij na obeh oddelkih dvoleten, potem je to zadostno opravičilo za nekoliko slab program CSO. Povrhu tega pa smo v ŠO angažirani samo študentje obeh I. letnikov. Nimam pomena ta pojav razlagati ali celo zagovarjati. Kot sem že omenila, se nikakor ne moremo uspešno povezovati z Mariborom, zato pa se tembolj trudimo za povezovanje sredine, kjer živimo in študiramo. Ta moment je zajet tudi v program naše ŠO. Kot ena poglavitnih nalog IO CSO je bila, organizirati aktiv komunistov študentov. K uresničitvi smo pristopili resno in takoj. Aktiv že obstaja, ima svoj program, ki ga prilično dosledno uresničujemo. Seveda se pojavljajo določeni problemi, brez katerih mislim, da ni nobena sredina. V aktiv so vključeni študentje komunisti ter dijaki pedagoške gimnazije. Zakaj? Gre za svojstveno prostorsko povezanost, ki bo s prihodnjim šolskim letom prišla še močnejše do izraza. Predavalnica oddelka PA, VEKŠ, prostori pedagoške gimnazije in srednje vzgojiteljski šole vse to bi bilo v isti stavbi. Seveda pa smo študentje PA in dijaki gimnazije zainteresirani za sodelovanje tudi zaradi podobne učne in študijske problematike. Prav zato smo se odločili za tovrstno povezanost v našem aktivu. Sicer pa smo vsi mladi in ni razloga, da bi se diferencirali. Nadaljnja naloga aktiva je okrepiti vrste komunistov med študenti. Kako smo se tega lotili – o tem mogoče kdaj drugič. Torej osnovno nalogo, ki smo si jo zadali v IO CSO, smo realizirali. Seveda pa to ni edina naloga, ki je že realizirana in ki še bo realizirana. Med drugim smo organizirali predavanje o ustavnih spremembah, katerega udeležba na PA je bila 100 %, na VEKŠ pa so to opravili v okviru rednega predavanja. Tudi obdobje priprav 7. kongres ZKS in X. kongres ZKJ ne bo šlo mimo nas. Na PA temeljito pretresamo resolucijo o vzgoji in izobraževanju, zaključili pa bomo s predavanjem in razgovorom s prof. Rojcem.

Študentje VEKŠ bodo organizirali to s prof. Korošcem. Za tako deljeno uresničevanje nalog smo se odločili zato, ker se je ta oblika pokazala kot najuspešnejša. Najslabše je trenutno na športnem in kulturnem področju. Za kulturno in duhovno hrano skrbi vsak zase. Na športnem področju smo že nekaj poskušali, vendar za to področje se še nismo resno angažirali. Zelo vesel bi bili, ko bi prišlo do kakšnega sodelovanja na tem področju med študenti iz Maribora in nami. Seveda je treba upoštevati možnosti, ki z naše strani niso preveč široke. Nazadnje bi povedala še to (da si ne bi ustvarili napačnih predstav), da resno delajo samo nekateri. Pri ostalih pa prihaja do občasnih impulzov ali pa še to ne. Toda to je skoraj razumljivo, saj se z istim problemom srečujejo tudi v Mariboru, ki je o tradiciji ŠO že davno nehal govoriti, mi pa nanje šele mislimo in jo poskušam ustvariti. IRENA ZALAR

Sprejem novih članov ZK na VEKŠ-U

V sredo, 10. aprila je bil na Visoki ekonomsko komercialni šoli sestanek Zveze komunistov. Naj omenim, da je bila udeležba „zadovoljiva“ in ne zadovoljiva. V našo organizacijo je bilo sprejetih namreč 23 novih članov, kar je dajalo sestanku kvantitativno ugodno strukturo le zaradi števila novih članov. Sprašujemo pa se lahko, kje so bili ostali člani, člani, ki so že seznanjeni z delom in cilji organizacije, torej tisti, ki bi morali pomagati „novince“ vpeljati v delo in jim biti posebno v tako kritičnih trenutkih (problemi z Italijo in Avstrijo) za vzgled. Zavest vseh nas, ki smo člani, bi morala biti tista, ki bi nas spodbujala k resnemu delu. Resen namen, da želijo delati, bodo posamezniki potrdili s tem, da bodo redno obiskovali sestanke, kajti to je izhodiščna točka. Saj se ravno na teh sestankih izoblikujejo skupna stališča, cilji in principi dela, po katerih želimo delati in s tem soglasno braniti našo suverenost, politično enotnost in našo družbeno ureditev, ki je predvsem v zadnjem času marsikateri sosedni trn v peti.

Vemo sicer, da je prvi pogoj za večjo udeležbo na sestankih zavest vsakega posameznega člana. Toda tu se pojavi tudi vprašanje, ali smo s kvaliteto sestankov dovolj zainteresirali člane, da bi se jih udeleževali, pa tudi nečlane, da bi se v organizacijo vključili. O sestanku, ki je bil 10. aprila, tega ne bi mogli trdit. Potem, ko smo sprejeli medse nove člane je sledil le kratek povzetek dogodkov, ki so razburili javnost na relaciji Jugoslavija-Italija. Biti moramo sicer prizanesljivi vodstvu osnovne organizacije za pomanjkljivo podajanje problematike, ker je težko voditi sestanke, če opravlja to dolžnost le dvoje ali troje ljudi. Zato mislim, da bi morali posamezna problemska področja razdeliti na vse zainteresirane člane, ki bi probleme razčlenili, se poglobili vanje in potem podajali svoja mnenja o njih na sestankih. Tako bi se srečavala na sestankih mnenja večjega števila članov in ne le tistih, ki jih to zanima oziroma, ki so v to prisiljeni. Mislim, da bi se kvalitetna raven takih sestankov dvignila in da tudi ne bi mogli govoriti več o nezainteresiranosti. JASNA HRIBAR

RELIGIJA IN PRAZNOVANJE

Religija se je pojavila v človeški družbi, ko so se ljudje proizvajali z najbolj primitivnimi delovnimi sredstvi.

Na tej stopnji materialnega razvoja so bili ljudje nemočni proti raznim naravnim silam in od katerih so bili v veliki meri tudi odvisni. Odvisnost človeka od prirode je bila na takšni stopnji, da je bil njegov obstoj več ali manj povezan z gotovimi proizvodi, ki jih je našel v prirodi. Ravno neugodni ekonomski razlogi so prvi in najosnovnejši vzrok nastanka religije v družbi, kakor tudi skrajno nerazvita zavest pračloveka. Pračlovek je mislil, da je duša čisto nekaj drugega, ker se razlikuje od telesa in živi neodvisno od njega, kakor tudi, da je duša nesmrtna t. j. da ona po smrti človeka dalje živi, zapuščajoč samo njegovo telo. Verovanje v duhove in nesmrtnost duše, predstavlja tudi prvo obliko energije, ki jo imenujemo animizem. Na tej začetni stopnji so se kasneje razvile vse ostale oblike religije.

V razvitejši stopnji praskupnosti, ko se je človek preživljal z lovom, se je pojavilo verovanje o sorodstvu ljudi z nekaterimi vrstami živali. Vsak rod je imel neko posamezno žival za svojega zaščitnika in po kateri se je tudi imenoval. To obliko verovanja imenujemo totemizem. Religija je torej proizvod ljudi samih, proizvod družbe, in ni nekaj, kar je z božjo voljo vdahnjeno človeku, kot to želi prikazati cerkev. V nadaljnjem procesu razvoja družbe in neposredno tudi razvoja proizvodnje ter zavesti, se je razvijala tudi religija. Naravnim silam so ljudje pripisovali božjo lastnost. Vsak naravni pojav so pripisovali posebnemu bogu in tako je nastalo nešteto bogov in boginj. To obliko verovanja imenujemo politeizem.

Kmalu so ljudje začeli opravljati razne religiozne obrede, da bi bogove omilili. Pričeli so jim prinašati razne žrtve in tudi druge stvari. Tako se je razvila magija. Tisti krog ljudi, ki je opravljal te ali one magijske obrede, se je s časom posvetil samo temu poklicu, razvijajoč ga samo zase.

Z razvojem višjih oblik religije (krščanstvo, islam), so odpadle primitivne oblike magije. Magija se je razvila, toda pojavlja se še vedno, kot sestavni, nujni in nerazdružljiv del vsake religije. Saj razni cerkveni obredi, kot molitev, izpoved, procesija in mnoge druge, ne predstavljajo ničesar drugega, kot magijo v njeni razvitejši obliki.

Z časom je človek obvladal in ukrotil delovanje naravnih sil. Z reguliranjem rečnih tokov, so se ljudje obvarovali pred poplavami. Z izgradnjo naprav za namakanje, so se ljudje uspešno borili proti suši. Z razvojem medicine je človek izkoreninil nalezljive in druge bolezni, ki so kosile milijone ljudi. Z iznajdbo strelodvodov je postala strela skoraj nenevarna za ljudi. Nasploh z razvojem znanosti in tehnike je človek obvladal naravo in vse bolj postal njen gospodar.

Na bazi družbene delitve dela in nastanka privatne lastnine, so postajali odnosi med ljudmi vse bolj zapleteni. To tudi povzroči, da se je družba razdelila na razrede. Razvije se denarno-blagovno gospodarstvo in nastane država. Na tej osnovi so se razvijali vse bolj komplicirani družbeni odnosi, zasnovani na izkoriščevalskem karakterju, ki so, kot nekoč narava in njen razvoj, bili ljudem nerazumljivi. Zaradi tega so ljudje v vsem tem videli božji prst. Osnovni vzrok religije in religioznih zablod v razredni družbi leži v blagovni proizvodnji in razrednih odnosih med ljudmi. Verovali so, da je njihov uspeh oziroma neuspeh, odvisen od razporeditve bogov.

Koliko je bila religija starih Grkov in Rimljanov odvisna od družbeno ekonomskih pogojev, je razvidno iz tega, ker je imela vsaka stvar s katero so se bavili svojega boga zaščitnika. Npr. v Stari Grčiji je bila bog poljedelstva boginja Demetra, bog vina – Dionis, bog ogrja in kovaštva – Hefest, boginja lova – Hertemida, bog trgovine – Hermes. Enako je bila tudi pri Rimljanih. V procesu nastanka države in narodov je igral odličujočo vlogo ekonomski razvoj družbe t. j. blagovna proizvodnja. Znano je, da se je država najprej pojavila v blagovno družbenem sistemu inamo pri vseh ljudstvih, ki so šla skozi sužnjelastniško stopnjo razvoja, zelo zanimiv prehod k monoteizmu in sicer verovanje v enega samega boga, kot glavnega boga. Samo to dejstvo potrjuje, kako se je na stopnji nastajanja prvih držav, razvijala tudi religija. V nadaljnjem razvoju je ta proces dobil svojo končno fazo v končni zmagi monoteizma. Praznoverje je tako kot religija zasnovano na lažnem tolmačenju raznih naravnih in družbenih pojavov. Tudi ona ima izvor v bedi in neznanju. Praznoverje največkrat pripelje do tragičnih posledic, še posebej, če se ravna po nasvetih vračev in lažnih zdravnikov. Praznoverje je nastalo na isti ekonomski in družbeni osnovi, kot religija.

Razvoj znanosti in tehnike je prisilil religijo, da se tudi ona odpove nekim očividnim neresnic, ampak tudi zraven tega ona ni nikoli prenehala s praznim verovanjem.

Krščanstvo se deli na razne veroizpovedi: rimsko-katolično, grško-pravoslavno, protestantsko, anglikansko... Vsaka izkoriščevalska družba ščiti cerkev in religijo, zato ker stalno vplivata na zavest ljudi, da bi preprečile njihov odpor proti izkoriščanju.

Na tem mestu ne moremo mimo Leninove misli v zvezi s tem vprašanjem. Namreč Lenin pravi naslednje: „Vsem izkoriščevalskim družbam, da bi obvarovale svojo oblast, sta potrebni dve funkciji. Funkcija krvoločneža in funkcija duhovnika. Krvoločnež (mislim na državo in njene organe nasilja: žandarja, policiste, sodnike...), mora dušiti protest potlačeni. Duhovnik jim mora nuditi uteho, da jim prikaže perspektivo ublaževanja človeških muk in žrtv (kar je posebno imenitno delati brez jamstva za uresničitev takih perspektiv) pri očuvanju razredne vladavine, ker jih s tem ravno miri, odvraca jih od revolucionarnih akcij in ruši njihovo revolucionarnost. Iz teh Leninovih besed se jasno vidi, da služi religija izkoriščevalskim razredom, kot sredstvo za ovekovečanje razredne vladavine

potem preprečevanja odpora potlačeni razredov. Na tej osnovi so klasiki marksizma stalno opozarjali, da je religija opij za narod. Drugače rečeno to pomeni, da ima tudi religija isto dejstvo na nase, kot opij za tistega, ki ga uporablja. Vloga religije, kot opija za narod ležaja iz njenih idejnih pogledov in učenja, na katerih se vsaka religija zasnove. Krščanstvo, npr. trdi, da je bog ustvaril svet iz nič in to za šest dni: nebo in zemljo, svetlobo in temo, reke in morja, rastlinstvo in živalstvo, pa tudi samega človeka. Ker naj bi bog ustvaril človeka, je razumljivo, da so verniki mnenja, da je človek v njegovi oblasti in je v vsem odvisen od njega in njegova volje.

Tako po verskem učenju tudi vsaka družbena ureditev, ki ukine izkoriščanje, radikalno spremeni kapitalistično družbo in zgradi novo, višjo obliko družbene ureditve, ne more doseči tega brez odločnih akcij na polju vsestranske družbeno-ekonomske preobrazbe, kakor tudi odločnega poseganja v privatno lastnino. Vse te naloge delavskega razreda so nezdržljive z religijo in verskim učenjem. Od tod se delavski razred in njegova partija bori proti religioznim zablodam in vsakim ugotovitvam, kot tudi ideološkemu vplivu cerkve na delavske mase. Toda ostanki religije, religiozne tradicije, običaji so zelo odporni in živi, kar zato obstaja potreba stalnega, upornega in vsestranskega narodnega izobraževanja. Cerkev je na začetku nastala iz potreb vernikov za opravljanje religioznih obredov, t. j. kot mesto za kontaktiranje z bogom, a duhovniki kot posredniki med bogom in ljudmi. Cerkev se je v razvoju dvigovala v vseh smereh in sicer prvenstveno v kopičenju materialnega in denarnega bogastva in koncentracijo zemljiške posesti, pa tudi potem sile, laži prevar in zvijač. Primeri križarskih vojn, izkoriščanja in druga nasilja to potrjujejo.

Katoliška cerkev je proglašila glavni cilj križarskih vojn kot „osvoboditev gospodovega groba“. Medtem, za križarskimi vojnami so se skrivali interesi cerkve in cerkvene hierarhije. Za časa križarskih vojn je prelito morje krvi, predvsem izkoriščanih mas nedolžnih žena in otrok. Posebno poglavje v zgodovini katoliške cerkve predstavlja obdobje inkvizicije. Potom inkvizicije, kot metoda boja proti nevernikom, je cerkev delala strašna hudodelstva kot so ubijanja ljudi, uničevala je tudi knjige, ki se niso ujemale z njenimi idejami. Zrtev inkvizicije in cerkvenih sodišč so bili številni znanstveniki, filozofi, reformatorji.

Za časa oktobrske revolucije v Rusiji je cerkev napovedala križarsko vojno proti komunizmu. Katoliška cerkev se še danes ni odrekla borbi proti komunizmu in zato tudi vodi in organizira antikomunistično propagando, ki je zasnovana na lažeh. Tudi za časa NOB je imela cerkev posebno vlogo, saj je nemogoče pozabiti zločine, ko so se odrekli pod njenim okriljem. Na osnovi verskih razlik in religioznih predobrodov, je okupator in notranji sovražnik, uporabljal vsa sredstva, ki so jih imeli na razpolago, da izzovejo brata – ubijalsko vojno med Srbi, Hrvati in muslimani, pri čemer so včasih uspevali, kar je naše narode stala stotine tisoč žrtv.

V pogojih nove socialistične družbe izgubila religija svojo družbeno funkcijo, ki jo je imela v razredni družbi. Bori proti religioznim zablodam se vodi izključno s političnim, ideološkim in pedagoškim potom. Delavskemu razredu in njegovi partiji, kot tudi socialistični družbi, ni potrebna nikakršna oblika nasilja v boju proti religiji. Na tej osnovi je tudi rešeno vprašanje religije v naši državi. Ljudem je z ustavo zajamčena pravica in svoboda zavesti in veroizpovedi. Cerkev je ločena od države. Verske skupnosti, katerih učenje ne nasprotuje ustavi, so svobodne v svojih verskih poslih in opravljanju verskih obredov. Verske šole so svobodne, a so pod splošnim državnim nadzorom. Prepovedana je uporaba cerkve in vere v politične namene in obstajanje političnih organizacij na verski osnovi. Cerkev pa se ne sme vmešavati v posle države in šole. S tem je možnost negativnega vplivanja cerkve na našo mišlino znatno zmanjšana. Zahaga socializma pa pospešuje odmiranje cerkve nasploh.

Razpravo o Lukacsevi kritiki stalinizma moramo začeti z vprašanjem:

KAJ JE STALINIZEM?

Na to vprašanje Lukacs ne odgovarja z odločno definicijo stalinizma. Takšno definicijo bi lahko „izcedili“ s pomočjo analize številnih Lukacsevih tekstov, v katerih se dotika vprašanja stalinizma. V najzgodnejšem antistalinističnem spisu, Postskriptum, je na nekem mestu dokaj eksplicitno definiral stalinizem kot „dogmatski pritisk birokratskega tiranstva“. S to definicijo je Lukacs izrazil bistvo stalinizma kot ideologije in stalinizma kot družbene prakse. Kot ideologija in filozofija je stalinizem dogmatizem po obliki in vsebinski sestavi, ki se pojavlja kot sistem resnic, ki veljajo brez možnosti priziva. Kot družbeni odnos je stalinizem „birokratsko tiranstvo“; razmerje, v katerem birokracija izvaja torturo nad ostalimi družbenimi deli. Ta tortura ni le organizacijsko-proizvajalnega značaja, ampak je – kot to dokazuje eksplicitna Lukacseva definicija stalinizma – tudi ideološka. „Birokratska tiranija“ pritiska na družbo in družbeno zavest s svojo dogmatsko ideologijo in tako postaja poleg politično-organizacijske tiranije tudi ideološko tiranstvo.

Stalinizem je po Lukacsu oblika družbenega odno odnosa z ustrezno ideologijo oziroma teorijo. Zato ga lahko ocenjujemo kot sistem, identičnostjo nitja in zavesti. Zategadelj Lukacs tako vztrajno opozarja, da se stalinizem ne sme reducirati na „kult osebnosti“. V pismu, znanem pod imenom Pismo o stalinizmu, ki ga je poslal Albertu Karocyju, je Lukacs na to izrecno opozarjal in vztrajal. Posebno je poudarjal „organizacijo in aparat, ki je ustvaril kult osebnosti“. Mišljen je družbeni aparat, ki je po Lukacsem mnenju ustvarjen v obliki piramide, katere osnovnica je sestavljena iz „malih Stalinov“, končuje pa se (piramida) z „velikim Stalinom“. Družbeni mehanizem te birokratske organizacije je tista hierarhijska struktura, ki je reproducirala in ki izraža „kult osebnosti“. Čeprav Lukacseva definicija birokracije kot aparata hierarhizirane oblasti, ni sociološko neoporečna, je vendarle v njej izraženo bistvo birokracije kot strukture, ki je temelj „kulta osebnosti“ in je njegova dejanska in edina družbena osnova. To je treba poudariti zaradi pogostih razlag, po katerih je skrivnost „kulta osebnosti“ personificirana v Stalinu kot osebnosti, birokracija pa kot vir s pomočjo katerega „kult osebnosti“ samo brani in ščiti. Kolikor je bil Lukacs jasen v razločevanju pojmov in odnosov birokracije, „aparata“ in „kulta osebnosti“, toliko je bil tudi večpomenski v definiranju pojma „kult osebnosti“. Za Lukacsa „kult osebnosti“ ni samo prazen izraz za obnašanje neke osebnosti ali morda za označevanje morebitne kvalitete v etičnem ali antropološkem pomenu, ki lahko opredeljuje takšno ali drugačno obnašanje individuuma. S pojmom „kult osebnosti“ označuje „mnogo bolj vsestranski in obsežni pojavi“. Takšna opredelitev „kulta osebnosti“ izključuje vsako misel o enostavnem in enodimenzionalnem fenomenu, omejenem na en aspekt prevladujoče strukture osebnosti, ne glede na vidik, v katerem se ta struktura predstavlja. Nasprotno, Lukacs pravi: „gre za specifično sobliko sektaštva...“ Na drugem mestu trdi zopet isto, poudarjajoč, da gre vedno, ko je govora o „kultu osebnosti“, za „neko sektaštvo sui generis“.

S takšnim definiranjem „kulta osebnosti“ vseeno ne pridobimo mnogo pri jasnosti stvari. Pojem „kult osebnosti“ je pojasnjen z ne mnogo jasnejšim pojmom sektaštva. To je verjetno tudi sam Lukacs občutil in zaradi tega poizkušal jasneje pojasniti pojem sektaštva ter se pri tem ni dosti odmaknil od Leninove definicije tega pojma. Vendar mu je ta definicija pomagala, da je jasnejše in na nov način definiral pojem „kult osebnosti“, s katerim se ne označuje „v bistvu nič drugega kot sic volo, sic lubeo“. Kaj to pomeni in kaj je to pomenilo v okviru Stalinove praktične

dejavnosti in njegovega teoretičnega dela, je razvidno iz Lukacseve trditve, da se bis tva sektaštva kaže „teoretično in tudi metodološko predvsem“ kot obsedba vsake filozofske in zgodovinske objektivnosti“. Postaja torej jasno, da Lukacs pod „kultom osebnosti“ razume subjektivističen in neobvezen ter neodgovoren način postopanja in praktičnega obnašanja birokracije, na katere vrhu je bil „veliki Stalin“. „Kult osebnosti“ ni nič drugega kot sistem voluntarističnega reguliranja prakse in teorije s strani birokratskega aparata. Dejansko se s tem pojmom dokaj precizno izraža birokratski model družbenih odnosov, ki se je vzpostavil v ZSSR v času Stalinovega dirigiranja države in partije v obdobju po Leninovi smrti.

Stalinistične metode so le en izmed vidikov stalinizma kot prakse in kot teorije. Lukacs je temu vidiku podaril največ pozornosti. Zato je vedno, ko je govoril o stalinizmu, ciljal na „stalinistične metode“. Ko je ikal pojasnilo za izvor stalinističnih metod (do katerih mu je bilo vsekakor manj kot do njihove fenomenološke eksplikacije) si je moral Lukacs postaviti odločilno vprašanje: kje so sploh viri stalinizma? Ali je treba te vire iskati predvsem v praksi družbenega razvoja Sovjetske zveze v postoktobrskem obdobju, ali na področju marksistične teorije, na katero se je Stalin neprestano skliceval? Čeprav je imel globok smisel za seriozne analize zgodovinskih virov pojavov, ki jih je raziskoval na področju estetike, literature in filozofije, Lukacs vseeno ni prodiral globlje v raziskovanje zgodovinskih korenov stalinizma. Namesto tega se je zadovoljil z nekaj mimogrede podanimi, toda točnimi ugotovitvami o teh virih. Skupna teza teh ugotovitev je, da je družbeno zgodovinska geneza stalinizma vsebovana v konstelacijah in dogajanjih v družbenih odnosih, ki so se razvijali v ZSSR od oktobrske revolucije dalje. Izgradnja socializma v neki kapitalistični deželi, ki je poleg tega še zaostala, je zahtevala ostrejšo obliko diktature proletariata. Po Lukacsem mnenju je bilo izgradnjo socialističnih družbenih odnosov v spletu notranjih in mednarodnih okoliščin s katerimi se je srečavala mlada sovjetska republika, „največjeje težko razrešiti v okviru normalne proletarske demokracije“. Notranje in zunanje težave, na katere je naletel proces socializacije v Rusiji kot industrijsko in kulturno zaostali deželi, so lahko bile stvarna osnova despotske oblike socializacije sovjetske družbe. Samo delno so lahko težave, na katere je naletela mlada sovjetska republika, mogle biti objektivna osnova za Stalinovo zamenjavo „normalne proletarske demokracije“ z despotsko tiranijo državne birokracije.

Iz te Lukacseve zelo pomembne teze o le deloma objektivnih pogojih, ki so bili osnova iz katere in na kateri se je razvil stalinizem, lahko rezimiramo, da Lukacs nikakor ne misli, da ima stalinizem le objektivne vire in korenine in da je nastal iz teh osnov kot zgodovinska najinost. Zato je tudi lahko postavil drugo zelo pomembno tezo o virih stalinizma, po kateri je treba iskati vire stalinizma „celo v Stalinovem režimu, kakor tudi v njegovi lastni osebi“. Čeprav se mu je to zelo pomembno, Lukacs ni poskušal ta dva vira natančneje, globlje in vsestransko pojasniti. Eden izmed razlogov je verjetno tudi ta, da Lukacsu ni mislil, da je posebno originalen s tem, da je odkril, da eden izmed virov stalinizma biva v sami Stalinovi osebi.

Naše politične naloge na področju kulture

(Ob otvoritvi likovne razstave Srednje vzgojiteljske šole Maribor)

1. Likovna vzgoja in socialistična družba

Iz razrednega in revolucionarnega bistva avangarde delavskega razreda, ZK, gradimo pri nas kulturo s prepričanjem, da je delavski razred usmerjen k samoosvobajanju, k osvobajanju dela in celotne družbe. Tako se spreminjajo objektivni pogoji, v katerih je še ostajala „svoboda“ ustvarjanja – privilegij elite.

V nedavnih kongresnih dokumentih je še odločneje poudarjena vloga in mesto kulture kot sooblikovalca idejnosti celotne družbe. Ko težimo razviti večjo družbeno vlogo delavca, človeka, smo toliko bolj zainteresirani za oblikovanje aktivnih in ustvarjalnih osebnosti. V takih družbenih pogojih se večja tudi pomen umetnosti, estetske vzgoje, ker estetski elementi ne samo, da vplivajo na vsestranski razvoj skupnosti, temveč tudi posamezniku omogočajo, da se razvije kot popolna osebnost. Samo vsestransko in celovito razvit človek lahko popolneje doživlja svet in hkrati postaja tisti dejavnik, ki lahko tudi temeljito posega v spreminjanje sveta. Tako kot v celotni družbi, tako so tudi delovni ljudje na področju kulture aktivnejši. Pri tem se vedno znova potrjuje vodilna vloga ZK, ki vztrajno razvija razredno socialistično zavest in samodejavnost delovnih ljudi za dvig lastne kulturne ravni. V tem je tudi bistvo in zgodovinska naloga delavskega razreda, ki želi zgraditi brezrazredno družbo ter s tem oblikovati svobodno, vsestransko razvito in ustvarjalno osebnost z bogatim notranjim življenjem.

2. Likovna vzgoja v našem šolskem sistemu

Z izhodiščem, da je šola funkcija družbe, so podani tudi pogoji za oblikovanje smotra likovne vzgoje v šoli. S smotrom likovne vzgoje v šolskem sistemu želimo otrokom nuditi položaj, pogoje, ki jim bodo nudili maksimum sreče, življenjskega zadovoljstva, zavesten in aktiven odnos do našega družbenega razvoja. Likovna vzgoja predstavlja v tem smislu proces razvijanja spoznavnih sposobnosti otrok, občutljivosti za estetsko doživljanje. Gre za formalno in ne samo materialno oblikovanje, to je, da se mladi usposobijo za vsakodnevno organizacijo svojega življenjskega okolja po likovnih, estetskih merilih. Pomen likovne vzgoje je torej poleg oblikovanja likovne kulture zlasti v razvijanju ustvarjalne osebnosti. Likovna vzgoja kot sestavni del estetske vzgoje pa razvija tiste psihične sposobnosti, ki se na drugih področjih te zje oblikujejo.

Prof. Ivan Ferbežer

Kultura srednješolcev

O kulturi se veliko govori in piše. V zadnjem času vse pogosteje slišimo vprašanje, kaj sploh kultura je? Sto glav . . .

Kultura mora biti nekakšna hobotnica. Mora dokazovati, da je živa. Ne sme biti nikakršno posiljevanje, saj smo vendar ljudje in bi morali imeti čut za sprejemljivost in (odbijaje) odbijanje. Ali pa ga vsaj oblikovati! Najlažje si je predstavljati kulturo postavljeno v komunizem: vzameš, kar potrebuješ (seveda moraš vedeti, kaj je zate potrebno!), „predelaš“ v sebi zase. Ja, kultura . . . Naj bi . . .

Ne bodimo preveč skeptični: kultura je tudi v Mariboru. Je in se širi. Vzemimo študente: iz „objektov“ postajajo „subjekti“. Skoraj nobene profesionalnosti ni vmes, le nagibi in malo ambicioznosti. Študentje so si zadali nalogo širiti kulturo izven štajerske metropole. Začetek – literarni večer v Lovrencu na Pohorju – je zelo uspel.

Kaj pa srednješolci? Nekateri imajo svoje literarno glasilo, kjer so objavljeni skoraj vsi prispevki, bodisi zato, ker jih tako ni veliko, ali pa zato, da bodoči „ti in ti“ ne izgubijo poguma. Včasih je v Klubu mladih literarna prireditelj, po kateri jasno sledi vedno ples. Žal so taki večeri velikokrat popolnoma spontani. Na kakšnem natečaju npr. pobere nagrado tak, ki ga sošolci poznajo samo na videz, saj ne objavlja v šolskem glasilu, ker se je pač že prerinil nekoliko više, ali pa kdo pobere slavo s številom tipkanih strani.

Med izvenšolske dejavnosti na srednjih šolah spadajo tudi literarni krožki, ki jih ponekod vodijo res dobri mentorji. Najbolj aktivna med srednjimi šolami je menda gimnazija Miloša Zidanskega. Toda povsod se debata prepleta med istimi obrazi („tvorci kulture“). Nikdar ne zaide mednje kak neliterat. Tudi stiki med posameznimi šolami so porazni, saj še glasilo druge šole komaj dobiš v roke, kaj šele, da bi se lahko seznanil z avtorji. Včasih so bili dijaki povezani s študenti v obliki srednješolske rubrike v Katedri. Nekatera imena teh naših bivših vrstnikov so že dobro znana in ne bi bil velik problem povabiti jih na razgovor. Taka srečanja bi bila dobro obiskana, čeprav zanje ne bi odpadla nobena šolska ura.

Opravičilo za tako stanje je seveda čas. Dragi dijaki! Iz šolske prakse – izostanki! – dobro vemo, da marsikatero opravičilo ni sprejeto . . .

Kultura pa ni samo pisanje in prodajanje. Nekje v nas, dijakih, ki smo še sprejemljivi za vplive, bi morala biti želja POSTATI PRIJATELJ. Navsezadnje je v nas še vedno preveč v napačno smer obrnjene trme.

Noben človek ni bil rojen za kulturo. Otrokom morajo povedati, da je treba pozdravljati ljudi na cesti . . . Srednja šola je zadnji čas, da to spoznamo!

MARIJA ŠUTA

Paradoks gledaliških brezdomcev

V današnjem času vse pogostejšega formiranja pionirskih, mladinskih in „odraslih“ gledaliških skupin, amaterskih seveda, spoznavamo bodisi iz časopisov, revij, razgovorov ali iz golih izkušenj stanja, ki danemu amaterskemu gledališkemu trenutku niso niti malo v čast; ta ustanavljanja in sila ekspanziranost dejavnost spremljajo, milo rečeno, velike težave. Če pustimo ob strani težave glede strokovnega vodstva, ki je nedvomno eden prvih pogojev za uspešno gledališko delo, moramo za glavno zapreko na poti k dobri predstavi imenovati prostorske težave. Nekatero gledališke skupine niti ne upajo razmišljati o kakršnemkoli uspehu, premiera se jim zavleče, zaradi mizernih delovnih razmer nastajajo nesoglasja v samem ansamblu itd.

Če pa pogledamo v okoliške vasi, kraje in celo mariborska predmestja, opazimo samotne, prazne kulturne domove. Neizkoriščeni so, dasi imajo vse pogoje za uspešno gledališko ali kakršnokoli drugo delo. Nema lokrat sem na svojih obiskih po takšnih „zapuščinah“ obstrmel, ko sem videl tehnično dovršen 1-učni park, izredne dimenzije odra (celo s tistimi iz SNG Maribor jih lahko primerjamo), izredno prostorne in snažne garderobe (pravilo je, da so kljub nedejavnosti vsi ti domovi izredno snažni, ljudje skrbijo zanje), tudi to sem opazil, da lahko tak kulturni dom sprejme tudi 200, 300 in več ljudi naenkrat. Toda če pogledamo

vsakoletno poročilo o izkoriščenosti teh domov, moramo ugotoviti, da bodisi nočemo ali ne znamo ravnati s temi dobrinami.

Naj nam za osvetlitev te pravzaprav absurdne situacije rabi primer amaterskega gledališča Slava Klavora iz Maribora. Četudi sam nastopam v tej pred 26. leti ustanovljeni gledališki družini, pišem ta članek z mirno vestjo, kajti trdim, da nina nihče niti približno pravice, da bi mi zameril to, kar je v tem sestavku zapisano.

Lani, ob proslavljanju 25-letnice obstoja KUD Slava Klavora smo izredno zahtevno delo B. Brechta Beraška opera, v kateri nastopa več kot 20 oseb, naštudirali v prostoru, ki meri cca 20 kvadratnih metrov. Teden dni pred premiero so nam ljubeznivo odstopili svoj oder ljudje iz Bistrice pri Rušah.

Letos je amatersko gledališče Slava Klavora naštudiralo Erdmannovega Samomorilca tudi mizanscensko, postavitveno, odersko v prostoru cca 20 kvadratnih metrov kljub temu, da sodeluje v igri 13 oseb . . .

Vendar takšna slika ni le karakteristika delovnih razmer zadnjih nekaj let pri naši gledališki skupini, ponavlja se že, kot so povedali njeni ustanovitelji, še iz časov takoj po osvoboditvi. Poleg vsega tega pa mi še vedno „zganjamo“ svoj entuziazem. Le čemu je še to podobno? Ob vseh teh nemogočih delovnih pogojih pa je, začuda, ta gledališka skupina leta in leta nazaj (sedaj bom malo važen) najbolj častno zastopala Slovenijo na vsakoletnih zveznih srečanjih gledaliških skupin na Hvaru in Jugoslavijo na številnih revijah amaterskih gledaliških družin iz vse Evrope.

Le kdaj se bo kakšno „telo“ zganilo in nam podarilo kakšen „štibelc“. Čas je že, dragi tovariši!!

Vlado Novak

Escorial

MICHEL DE GHELDERODE (1898 – 1962) JE BIL FLAMSKI DRAMATIK; MORNAR, ČASNIKAR, ARHIVAR. V SVOJIH DRAMAH (NAPISAL JIH JE NAD 50) JE EKSPRESIONIST IN MISTIK; POLEG TEGA SE JE UKVARJAL TUDI Z BELGIJSKO ZGODOVINO IN FOLKLORO (MALA SPLOŠNA ENCIKLOPEDIJA)

Srečanje z novim je vedno povezano z občutkom posebnega, skrivnostnega. Neznano, ki nas bo vsak hip zajelo, objelo, nas prevzelo ali odbilo – mogoče celo spremenilo, je prav zaradi svojih lastnosti vedno privlačevalo človeka. Današnji človek je ujet v stalno angažiranje, vsa njegova dejanja prinašajo mnogotere posledice – socialne, tehnične in celo politične.

Zakaj sem zapisal takšen uvod? Takšne misli in občutke sem imel, ko sem prišel na predstavo KUD Slava Klavora, med njo in po njej. Prayzaprav je čudno, da lahko tako kratka predstava zapusti nekemu toliko sledi, da ga lahko tako zaplete v niti svoje zgradbe – teksta, igre, postavitve.

Presenetil me je tekst Michela de Chelderoda ESCURIAL, pravzaprav zgradba zgodbe in stil dialogov. Zgodba ima preprosto rdečo nit: govori o odnosu med kraljem in norcem, o majhnosti razlike med norostjo in vladanjem. Vendar ta odnos ni abstrakten, ni postavljen pred nas iz zraka, določa ga življenje v vsej svoji pestrosti. Pa čeprav to življenje ni in ne more biti navadno, blizu „realnosti“, saj oblast tudi ne more biti povsem normalna, če se hoče obdržati, in to je njen način obstajanja. Zanimiva sta v celoti dva obrata. Prvi je metafora, ko predlaga norec kralju igro, da bi ga zabaval. To je ljudska igra norčavega, angleškega naroda, ko postavijo navadnega človeka za kralja in ko ta misli, da je prevzel oblast, mu razkrinkajo majhnost in navideznost oblasti, nasilja in vsemogočne oblasti. Kralj nato igro prevzame in jo pripelje do točke, ko razgali svoje bistvo. To pa je usodno za oba. Drugi obrat se zgodi na koncu predstave: kralj, ki se je razgalil, pravi norcu, da ga bo postavil za krvnika. Norec se prestraši – obide ga slutnja. In res. Ko se kralj in norec medsebojno razkrijeta, ubije kralj svojega norca. Tega pa mu je žal. Spozna, da je ubil svoje ogledalo, da je izgubil del sebe.

Objela me je igra. Predal sem se toku gibanja, krožnemu potovanju po odru. Tako kot so prepletene beseda kralja in norca, so prepletene poti obeh po odru. Bližata se in oddaljujeta – ali se bližata, ko sta isto, ali oddaljujeta, ko sta svoje nasprotje. Kralj se predaja veselju do oblasti – grozi, ukazuje, prehaja od hitenja v razmišljanja, gledamo samouničevanje samozavedanja – vstajanja in odmikanje od prestola ter obratno – približevanje. Vzvišen prostor, okrog katerega se vrtil boj, je samo stol – saj že nekaj predmetov zadostuje, da spremeni človeka. Kralj (Vlado Novak) nas prepričuje s svojo dinamiko gibanja besednih sklopov, z agresivnostjo, ponižnostjo, pretresnostjo v glasju. Medtem ko nas norec (Miloš Battolino) odbija, pretresa nas s svojo norostjo, tako da sem nam zdi, da so nekatere nedodelanosti v igri nujne, potrebne. Pa vendar moram zapisati, da me predstava kot celota ni odbila, vendar kot celota le ni bila dovolj stopnjavana. Čeprav je tekst sestavljen iz dveh vrhov dramskega konflikta, se prvi, igra med kraljem in norcem, razplete dokončno šele z razpletom drugega, norčeve smrti. Antagonizem in sinergizem kralja in norca ni bil dovolj prepričljiv. In tudi tretja oseba, ki se pojavlja le za kratek dialog, bi morala biti bolj poudarjena. Kajti duhovnik (Borut Pečar) predstavlja svet, čuden in izkrivljen, toda pomemben. Njegove besede nam natančneje določijo kraljeva dejanja. Režiral je Voja Soldatovič.

Praktično spoznanje je prav kratko. Oblast brezmejnega moči je absurдна. Odnosi tako izkrivljeni, da poteptajo ljubezen, cvetlice, malo ljubljeno kraljico. Tekst nas prevzame, navdušeni smo nad njim, vendar se zavedamo, da prihaja do razbijanja takšne oblasti med nami vsak trenutek in povsod in da so sile, ki se borijo proti črni znanosti, praznoverju, diktatorski oblasti, vedno močnejše. In osvetlitev stanja, ki ga je treba preseči (takšna osvetlitev je delo), je dovolj močno sporočilo, da ga je vredno doživeti.

Igor Kramberger

Poročilo akademiji Franz Kafka

Guernica Fernando Arrabal

Institucije so vključene v okvire, ki jih le s težavo presežejo. Še težje je iskati nove poti, kadar mora aparat, ki je že sam zapleten in težko upravljiv, zadovoljevati s svojimi predstavami najširše plasti prebivalstva. Zato je razumljivo, da vidimo na velikem odru mariborske drame predstave, ki se ne spuščajo v nevarne vode spreminjanja norm in navad občinstva.

Iskanje novih poti gledališkega izraza je v instituciji prepuščeno navadno malim (pa tudi stranskim, v pozitivnem in negativnem smislu) odrom. Naše pričakovanje nečega posebnega je zato pri predstavah na takšnih odrih še večje.

Teksta dram Poročilo akademiji in Guernica sta fina. Oba odkrivata oziroma raziskujeta človeka in njegov obstoj v nenavadnih okoliščinah. Prvi, Poročilo akademiji, govori o evoluciji opice v človeka. Opica – človek razlaga svojo pot. Sporočilo pa razberemo v prepletanju naučenega govora in sprostitvah misli. Govori nam o vključenosti človeka od trenutka, ko prične svojo pot socializacije. Ko se razvije, je odet s plašcem puritanizma in sposobnosti, v resnici pa je zadovoljen s trenutnim veseljem in se ne skuša več boriti za svoj izhod iz te „kletke“. V sebi skuša pokopati svojo živalskost, ki pa, ker je naravna, vedno znova bruhne na dan. Zaradi utesjenosti in potlačenosti pa toliko močnejše.

In o takšnem izbruhu nasilja, o njegovi brezvrednosti in neumnosti nam govori drugi tekst, Guernica.

Način obsojanja je sodoben, neumnost nasilja se razkriva skozi dialoge, ko postanejo skoraj absurdni, in v prepletanju problematike intimnega življenja ostarelih zakoncev in posledicami stalnih bombardiranj (žena je zasuta na stranišču in se ne more, čeprav se skuša, rešiti). Toda drevo, simbol, ki jima krepki upanje, ne pade, še vedno raste. Zato je tekst kljub

pesimističnemu tonu (umreta zakonca in partizankina hči) le optimističen: drevo še vedno raste. Kljub vsemogočnosti nasilja in njegovi brezobzirnosti še vedno klije novo življenje.

Soditi gledališko predstavo ne pomeni govoriti samo o tekstih, še posebej pri predstavah, ki naj bi bile nekaj novega, temveč posvetiti pozornost režiji, postavitvi in predvsem igri.

Poročilo akademiji zahteva ogromno delo igralca. Tekst je hvalečen za ustvaritev dobrih glasovnih konstrukcij, manj za igro. Opica – človek (Janez Klasič) nam je na preprosti sceni, kjer je najpomembnejši stol kot simbol vzvišenosti in obvladovanja situacije, predaval o svoji evoluciji. Posnemanje opice – človeka ni bilo ves čas predstave dovolj pogojeno pripravljeno – ni bilo dovolj razlike med trenutkom, ko je bolj človek, in trenutkom, ko prevlada živalskost. Glasovno pa sem razočaran. Govoril je tako kot na vseh predstavah s podaljševanjem in standardnim povezovanjem besed. Tekst daje obilo možnosti, da igralec ustvari bogato glasovno konstrukcijo, te pa žal ni bilo čuti v tej predstavi.

V Guernici velja omeniti vlogo Borisa Brunčka, ki je ustvaril prepričljivo vlogo starega moža. V njegovi igri je bilo nekaj novega, ko je hodil gledat, če drevo še stoji, in v trenutkih, ko se je srečeval z nasiljem – oficijem. Ta je bil klasičen lik nasilnega vojaka, vendar v situaciji učinkovit in dosleden (igral ga je Jože Zupan). Predstavi je zanimivo postavil Voja Soldatovič.

Gledališka predstava me ne more zadovoljiti, če je kvaliteten samo izbor tekstov, njihova interpretacija pa ne. Prepogosto se zgodi, da igrajo na malem odru ne najkvalitetnejši igralci mariborske drame, ki pač ustvarijo stvari, ki jih lahko glede na pozornost, ki jo posveča vodstvo predstavam na malem odru. Saj ustvarjajo živahnejše življenje malega odra predvsem amaterske skupine.

Igor Kramberger

Bela pravljica in BARIGAL

Za razliko od lanskega leta, ko se je igralska skupina Barigal lotevala izredno zahtevnega, popolnoma današnjega teksta (Jacques Prevert – Božanska melodrama) smo videli letos recital poezije, katere avtor se uvršča v povojno, „polsedanjo“ generacijo pesnikov, ostajajoč zvest pesniški formi, dostopni množicam.

Bela pravljica Janeza Menarta je liričen tekst, nikakor ne sentimentalen, kaj šele solzav, dopuščajoč nastopajočim v veliki meri pokazati besedno – interpretacijske sposobnosti. Ker mislimo, da bi bilo v takšnih razmerah, kot smo jih videli nesmiselno postaviti to delo odrsko kot dramo, ali jo na kakršnokoli drug način spreminiti, sprejemamo obliko, v kakršni so nam mladi ljudje Belo pravljico prikazali, za pravilno. Prav tako se nam zdi, da mladi dijaki še vedno niso dojeli bistva gledališke IGRE in je njihovo glavno „orožje“ interpretacija besedila, presenetljivo dobra izgovorjava, nemarkiborski naglas, občutek za mero, dokajšnja naravnost, pretežna nepatetičnost.

Toda kljub temu nam je bilo med predstavo dolgčas. Temu je botrovalo predvsem to, da niso odstopali od enega in istega načina interpretiranja besedila; kolikor je izgovorjava prijetno presenečala, sta bili podajalska prisotnost in angažiranost različno močno zaznavni pri posameznih nastopajočih. Opazili smo premalo heterogenosti, skoraj nič večplastnosti, ki priteguje, o menjavanju ritma predstavljanja besedila ni bilo ne duha ne sluha, dasiravno prav takšen tekst, kot je Menartova Bela pravljica, to dopušča. Vse je bilo nekako „samo za pet minut in konec“. Poleg tega je ta lirika pisana v verzih z rimami, kar je dijakom toliko bolj težkočalo delo. Nemalekkrat se nam je prikredel v uho ritem „tra-la, la-la, la-la“ (samo pri nekaterih nastopajočih, žalibog prav med tistimi, ki so kvantitativno nosili glavno breme recitala).

Velikokrat se zgodi, da podajalcu besedila, posebno še, če je interpretacijsko dokaj neuk, tekstovno intenzivnost in občutenje besedila zamenja glasovna intenzivnost, ki jo poudarja tudi odvečno gibanje glave. Tak interpret se ne zaveda, da ne glasno in kljub temu razločno, notranje intenzivno, „iz sebe“ povedano besedilo gledalcu mnogo več da kot glasovna preangažiranost. To smo videli pri Renati Rečnik, ki ji je režiser raupal izredno veliko teksta. Za Bredo Rues velja povedati, da ji je naravnost pomenila veliko, kljub temu, da so to dobro lastnost kazili neizrazito skozi zobe izgovorjani a-ji. Zoran Kus – dijak gimnazije Miloša Zidanskega, kot pri skupini Sarigal. Nobenega napredovanja od lani pri tem fantu, roke ima še vedno sklenjene na prsih, palca na rokah mu nerazumljivo kažeta navzgor, med podajanjem besedila se sprehaja izven luči, preveč gleda v tla, (režiserjeve napake?!), način govora je vedno isti, bodisi, da govori o ljubezni, ali o smrti, mimika konstantno ista, se ne spreminja, čistost izgovorjave pa – na zavidljivi višini. Alenka Graifoner – pri njej smo zasledili največ tistega, kar tej recitacijski skupini najbolj manjka; dasiravno je njena vloga vsebovala komaj deset ali morda nekaj več stavkov, je podala svoje besedilo nemonotono, sugestivno, zelo zelo raznoliko. Matjaž Koren je svojih nekaj stavkov povedal preprosto, vendar neučinkovito, blede vse skupaj. Anđelka Trkulja je imela zelo kratek nastop, toda podobno kot pri Graifonerjevi je bila tudi pri njej izrazita sugestivnost.

Bo ris Kočevar, dijak I. gimnazije, je ubral takšno pot režije, ki ne odkriva ničesar novega; videli smo, s postavitvenega, mizanscenskega stališča (fidejno je režiser stoodstojno sledil avtorju) dokaj čisto situacijo, z ustrežno izbrano glasbo, z raznobarnimi „stihl“ obogateno. Zdi se mi, da se je dobro zavedal, da bi bilo eksperimentiranje dokaj jalovo (ne zavoljo teksta kot zaradi igralskega tima), vendar je tudi prevelika statičnost delovlja utrujajoče. Gledali smo torej klasični recital, nič drugega. Tembolj pa se je režiser posvetil zgolj besedi, čistosti besednega izraza – tu je bil učinek večji.

Scenska rešitev v obliki na levi strani postavljenih stolov in zavese kot nekakšne ločnice med tem in onim dogajanjem, med pripovedovanjem in neko preteklo resničnostjo, je zaradi preprostosti in funkcionalnosti utrezala, mnogo bolj kot kostumografija; pri dveh deklicah smo namreč videli „angeličasto“ ukrojene obleke, delujoči „pocukrano“ in nepristno.

Vlado Novak

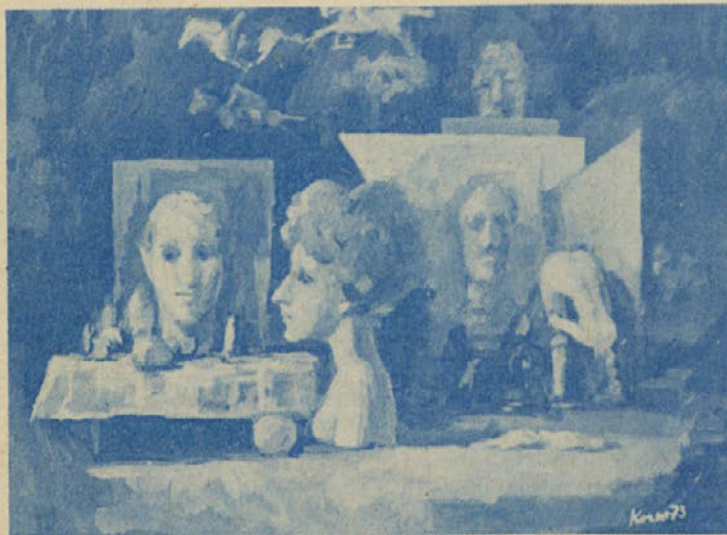
Slavko Kores v UGM

Meseca aprila ste imeli možnost ogledati si razstavo likovnega pedagoga z Pedagoške akademije akademskega slikarja Slavka Koresa. V Umetnostni galeriji je razstavljal štirideset del, olja in tempere, ki jih je ustvaril zadnjih deset let. Umetnik je študiral na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost. Po študiju se je posvetil predvsem človeški figuri. V njegovem opusu lahko zasledimo tudi sled abstraktne umetnosti, ki se ji ni posvetil za dalj časa. Njegova abstrakcija niti ni bila čista abstrakcija, saj lahko v njej zasledimo nakazano figuralko. Precej svojih del je posvetil realistični krajini. Slikar se je posvetil študiju barve in svetlobe kot izrazu pojavov v naravi, ki jo opazuje. Leta 1964 lahko zasledimo v njegovih delih elemente surrealizma (ali nadrealizma). Kljub temu, da se je posvetil nadrealizmu, še vedno ni zapustil svojega realizma, svojih krajin. To nas ne more presenečati, saj te krajine ustvarja v naravi. Ustvarja podobe, ki so pred njim. Ko pa je v ateljeju, prihaja na dan slikarjeva notranjost, podzavest, ki ju prenaša na platno.

Preden označim Koresov surrealizem se bom ozrl na preteklost, na začetke surrealizma, na njegove bistvene značilnosti. Surrealizem se je začel razvijati okoli leta 1924, to je v času po prvi svetovni vojni. Takrat so bili ljudje razočarani nad resničnostjo, ki je bila umazana in kruta. Edino kar je ostalo še čisto, bi lahko bila človekova podzavest. Vsaj umetniki so v tem iskali oziroma našli rešitev. Glavni teoretični vodja surrealistične smeri je bil pesnik Breton, ki je napisal prvi Manifest surrealizma. Tej smeri so prislunili tudi zelo znani evropski slikarji kot so Miro, Picasso, Max Ernst, de Chirico pa tudi svjetski slikar Salvador Dali.

Omenjena smer se je razmeroma hitro in intenzivno uveljavila tudi v Jugoslaviji. Leta 1929 so v Beogradu osnovali precej močno skupino te smeri, ki se je obdržala šest let. Med slovenskimi slikarji je bil znan kot surrealist Stane Kregar.

Čeprav je surrealizem otrok moderne dobe, najdemo njegove oblike že dosti prej. Sami slikarji omenjene smeri so priznavali za svoje predhodnike

Slavko Kores – IZVOLJENCI, 1973

slikarje že iz dobe gotike in baroka. Torej so že slikarji Giuseppe di Paolo, Bosh (gotika) in Arcimboldo Giuseppe (barok) uporabljali „prvine surrealizma“.

Surrealizem raziskuje področja, ki so izven kontrole zavesti in razuma. Človekovo bistvo so hoteli surrealisti odkriti v podzavesti, njej najti vrednost človeka. To pa je bilo lahko storiti le s pomočjo umetnosti. Ob tem je treba omeniti, da je imela na to smer določen vpliv Freudova teorija. Tudi metodo je surrealizem prevzel od psihoanalize: v temno neznano življenje nagonov je mogoče prodreti le z izključitvijo človekovega razuma, njegove zavestne inteligence. S tem je ta smer v glavnem opredelila svoj položaj znotraj problemov estetike. Tako je surrealizem eno stran umetniškega ustvarjanja, stran nagonov in nejasnih ustvarjalnih hotenj popredmetil.

In kakšen je Koresov surrealizem? Ko opazujemo njegova dela, lahko opazimo, da njegov surrealizem ne sledi povsem osnovno misel te smeri. To je pri njem v stvari fantastični realizem z elementi surrealizma. V njegovih slikah prevladuje tišina, za katero bi lahko rekli, da je povezana z nekakšno grozo, z neskončnostjo. Ta občutek neskončnosti je slikar dosegel z geometrijsko-arhitektonskimi plani, ki izginjajo v daljavo. Svoje prostore Kores napolnjuje z negibnimi telesi, ki spominjajo na manekene. Za slednje bi lahko rekli, da ponekod utelešujejo pojme.

Razstavo si je bilo vredno ogledati in spoznati dela profesorja Slavka Koresa.

Mario Vetrli

Zapis ob srečanju s Korošci

Bili so povabljeni, prišli so in tudi odšli so. Omejil se bom le na večer pripravljen njim na čast v naši dvorani—depandansi.

Povabljenih je bilo ogromno zvenečih imen, toda ne vsa, ki pomenijo avtoriteto na kulturnem področju Maribora, da nismo visoko leteči, tudi Slovenije. Ponovno smo zagrešili napako študentje sami, ker nismo sami razposlali vabil. Ker pa ima vsaka medalja dve strani, bi si lahko nepovabljeni prebrali notico o srečanju v dnevnem časopisu, ali pa jo slišali na radiu in bili toliko zavestni, da bi prišli na lastno iniciativo. Tako pa ni bilo predstavnikov na strani koroških ustvarjalcev in na strani mariborskih povablencev, ker so pač vsepovsod sprti.

No, sam večer je bil razdeljen na tri dele, ki mogoče niso bili najbolje kombinirani, toda bili so po svoje uspešni. Študentje kot študentje nismo mogli ne da bi se vsilili z recitalom literarno dramske skupine KUD. Celo televizija nas je posnela, ali bomo slavni!! Drugi del, ki je pravzaprav potlačil vsa naša prizadevanja, je bil branje ustvarjalcev samih, kajti tudi naš del je bil recital njihovih del. Tretji del pa je bila diskusija po večeru Ustvarjalne besede Koroške. Kar sem si najbolj zapomnil je bila izjava tovariša Poljanška, da se pač morajo odzvati našemu vabilu, da pa s tem samo izgubljajo čas, ker se tako in tako s srečanju ne da prav nič pomagati problematiki slovenskih Korošcev. Mogoče je samo mene to zabolelo, toda mislim si, da kljub vsemu pokaže matična dežela s tem priznanje njihovem delu, jim daje prav v njihovi borbi in ne nazadnje cení njihovega ustvarjalna dela. Ali ni že to neka spodbuda za nadaljnje ustvarjanje. Ali je to tako prekleto malo vredno? Mislim, da mnogih imen v slovenskem kulturnem prostoru ne imenujemo s takšno zasanjanostjo, kot imena naših zamejcev.

Mogoče je ta izjava samo dolila benzina na mojo skeptično dušo. Jezi me namreč takšna tolerantnost, takšna indolencija, ko pa še v Sloveniji ne spoštujemo in ne dajemo takšnih priznanj umetnosti, kot jo dajemo prav Korošcem. Oni se pa v tistem „peklu“ gredo še razkol med samimi seboj in nato preseka gorjanski voz, tako, da pač gre ena skupina prijateljev na en kraj Slovenije druga pa na drug kraj. S tem je matična domovina dobila svoje zadoščenje, izpolnili smo svojo nalogo, pri najmanjšem konfliktu z avstrijskimi oblastmi nam bodo pa že pomagali. Upam, da ne boste razumeli mojega prispevka kot zanikanje boja naše manjšine, ali kritiziranje Slovenije, ker jim pomaga. Ne, tudi mi študentje se borimo in se bomo borili proti stvarim, kot so nerazčiščene politične spletke okrog naših zamejcev, tudi mi bomo solidalizirali z njihovimi akcijami, drugega skoraj ne moremo storiti. Toda zabolelo me je, da je izjava odjeknila kot britev, čeprav smo jim s takšnim zanosom pripravili recital, da bi jih presenetili, da bi jim dokazali, da jih cenimo, da so nam dragi v naši sredini, da jih podpiramo v njihovih upravičenih zahtevah, da jih čutimo kot našo celoto.

Možno je tudi, da sem izjavo le jaz razumel napak, toda ne morem si kaj, da ne bi tega povedal vam vsem. mitja žitnik

Kvaliteta kljub praznemu žepu

Letošnji april je bil zelo pester, tako na športnem področju, kakor tudi na kulturnem.

Letos praznuje KUD Študent desetletnico obstoja. Ob svojem jubileju se je KUD predstavil širokemu mariborskemu občinstvu z vsemi svojimi sekcijami.

Prvi se je predstavil Moški pevski zbor s celovečernim koncertom. Zbor vodi že od njegovih začetkov profesor Stane Jurgec. Zbor je zapel 17 pesmi različnih avtorjev. Koncert so začeli z Gallusovim motetom Ecce quomodo moritur iustus, ki je bil verjetno najboljša točka večera. Poslušalci so se ogreli tudi za črnski narodni pesmi, predvsem Deep river z dobro izvedbo solista. V drugem delu koncerta smo za prešernima Juhe pojdomo in Skofče ter A ča (Simoniti) še slišali Nocoj pa, oh nocoj (Venturini), ki jo je zbor podal z veliko mero čutnosti in z res dobrim drugim solistom. Program so zaključile štiri prešerne pesmi. Na koncu si je navdušeno občinstvo „priploskalo“ še eno skladbo.

Koncert je kljub majhnim spodrsrljajem dobro uspel, saj je pokazal veliko požrtvovalnost ter prizadevnost pevcev in dirigenta. Po koncertu so predstavniki raznih pevskih zborov čestitali MPZ KUD Študent k njegovi desetletnici.

Še isti teden je MPZ sodeloval v reviji pevskih zborov, kjer je sodelovalo 800 pevcev.

Naslednja se nam je predstavila športno-plesna sekcija, ki je organizirala mednarodni plesni turnir. Na njem so tekmovali plesni pari iz Zahodne Nemčije, Švice, Avstrije in Jugoslavije – vsega skupaj sedem parov. Mednarodna ocenjevalna komisija (sodniki iz Avstrije, Italije, Nemčije in Jugoslavije) je ocenila kot najboljši zahodnonemški par. Drugo in tretje mesto so zasedli plesalci iz Jugoslavije, tretje mesto je zasedel plesni par KUD Študent (Branka in Marjan Lorgor). Tekmovalci so dobili razen pokalov še praktične nagrade, ki so jih prispevale mariborske tovarne. V odmoru je nastopila Beat skupina študentskega plesnega kluba iz Ljubljane, sicer pa je igral Veliki plesni orkester KUD Študent.

Gostje in tekmovalci so turnir pohvalili, saj je bil kljub velikim finančnim izdatkom ter težav s prostorom, dobro organiziran.

Folklorna skupina je nastopila v domu JNA. Še nismo povsem pozabili gracioznosti plesalcev na plesnem turnirju, že smo imeli pred seboj razigrane plesalce narodnih plesov in kol. Folklorna sekcija se nam je najprej predstavila z belokrajanskimi plesi, katerim so sledili prekmurski plesi. Gledalce so najbolj navdušili hrvaški plesi (iz Posavine). Program so zaključili z gorenjskimi plesi. Obnovili so stari ples Bunjevačko kolo, ki je publiki zelo ugajal. Folklorno skupino je spremljal tamburaški zbor iz Pesjega pri Velenju. Omenjeni zbor je nesebično ponudil usluge KUD Študent saj tako

kot za udeležbo na vajah kot na nastopu ni zahteval nagrade. Večer so popestrili tudi člani folklorne skupine Veseli pastirji, ki so predstavili dva štajerska plesa. Na koncu nastopa so ob desetletnici organizatorjem čestitali predstavniki folklorne skupine Tine Rožanc ter Veseli pastirji, ki so jim podarili dve simbolični darili. Za uspešen nastop gre zahvala strokovnemu vodstvu, posebej tovarišu Serdinšku, ki je organiziral sekciji manjkajoče noše. Omenil bi še, da je bil večer zelo prisrčen in uspeh, kar je potrdilo navdušeno ploskanje polne dvorane obiskovalcev.

Dramska skupina je v Kazinski dvorani SNG v Mariboru predstavila dramo *Vojna Toneta Peršaka*. Igrajo: Špela Burgar, Cveta Cotar, Vera Gunze, Milena Hancman, Karel Pruš, Mitja Ulrih, Milena Uranjek, Romana Zelenik, Nevenka Godec, Peter Sprajc in Miloš Battelina; režija Volodja Peer, scena Vlasta Hegeđušič, glasba Stane Jurgec, kitara Janja Cerčinič.

Po daljšem preporočilu je znova oživila dramska sekcija KUD Študent. Pripravili so novo delo *Toneta Peršaka* (v dveh dejanjih). Prvi del je pretežno filozofski z malo akcije in dogajanja. Drugi del je nasprotno zelo razgiban, predstavlja pokol, za gledalce je dosti bolj zanimiv. V igri izstopajo tri osebe: nežna Suzana, hladna in premišljena Vera, ki pa zna biti ob življenjskih stiskah človeška. Tretji lik je Vanja, ki je fanatik in militarist. Drugi igralci so bolj brezizrazni, vsakdanji, tako niso imeli toliko igralskih možnosti kot prvi trije. Kljub temu je bila predstava kolektivna ter enotna. *Vojna* je imela dobro vključene glasbene vložke, ki jih predvajajo ob vsaki prelomni situaciji. Petje, ki nas spominja na petje vesele (pijane) družčine, ustvari ob takratni negibnosti igralcev živo sliko, ob kateri je gledalec prisiljen razmišljati.

Povsem polna dvorana je bila s predstavo navdušena. Tudi sam avtor, ki se je tudi udeležil predstave, je bil veselo presenečen in je obljubil igralcem, da jim bo za naslednjo sezono napisal nov tekst.

Nastop **VELIKEGA ZABAVNEGA ORKESTRA** je bil edini, ki ni uspel. Vzrok za to je nedvomno ta, da se je orkester v enem mesecu predstavil kar trikrat. Tako ni bilo dovolj velikega interesa občinstva, saj je bilo poslušalcev le okoli petdeset.

Orkester se je letos prvič predstavil občinstvu 18. marca. Ob tem nastopu je bila Unionska dvorana nabito polna. Dirigent VZO je Verner Usar, organizator Big banda pa saksofonist Ivo Čobec. Kljub temu, da je bil zadnji nastop neuspeh, ne moremo mimo dejstva, da Maribor potrebuje svoj plesni orkester. Tega že dolgo let ni bilo. Sedanji orkester, čigar duhovni vodja je Jožko Žitnik, in ki šteje 18 članov, je bil formiran lani. Čeprav so program naštudirali v relativno kratkem času, je bilo njihovo izvajanje – mogoče proti pričakovanju – zadovoljivo dobro. Seveda pričakujemo, da bo orkester svojo kvaliteto izboljšal, izbral bolj moderen program. Za to pa so poleg časa in s tem veliko vaje potrebni tudi dobri instrumenti, ki bi jih orkester nujno potreboval.

Na zaključni prireditvi so nastopile vse sekcije razen športno-plesne (zaradi bolezni). V začetku programa je dr. Rudi Cinkovič pozdravil in pohvalil delovanje KUD Študent.

Program je bil zelo raznolik, saj so sekcije nastopale izmenično. Med njimi so podelili priznanja zaslužnim članom, ki sodelujejo pri KUD-u Študent že 3 oz. 5 let. Posebej so dobili priznanja še Vlado Pravič, Vasja Samec in Vili Verhovnik za več kot 7-letno delovanje v društvu ter maksimalno angažiranost. Posebno priznanje je dobil Stane Jurgec, ki je pri društvu že 10 let, torej od njegovih začetkov, in čigar zasluga so veliki uspehi moškega pevskega zbora. (MPZ je bil prvak občinskega tekmovanja odraslih pevskih zborov in je s tem dobil pravico za uvrstitev v A grupo jugoslovanskih zborov.)

Navdušenje občinstva od začetka do samega konca programa ni in ni moglo splahneti. Tako je na koncu vsa dvorana pela *Gaudeamus igitur*.

Ob vsem tem se čudim, da ima KUD Študent obilo moralne podpore, vsi pa pozabljajo, da taka organizacija ne more živeti brez dovolj velike finančne podpore. Zadnji čas je, da se zbudijo odgovorni forumi in naklonijo malo več pozornosti (financ) za kulturno dejavnost študentov. Ne bi si smeli privoščiti, da bi le-ta stagnirala sama zaradi pomanjkanja denarnih sredstev.

MV

Ob letošnjih aprilskih študentskih prireditvah

Aprilske študentske prireditve so to pomlad prerasle meje svoje tradicionalnosti. Res je, da smo kot vsa leta doslej začeli kulturne in športne manifestacije študentov z risanjem po pločniku, res pa je tudi, da so letošnje prireditve po kakovosti prekašale vse dosedanje. Letošnje aprilске prireditve so v glavnem potekale v znamenju praznovanja desete obletnice kulturno umetniškega društva Študent. Ali nam to kaj pomeni? Nedvomno pomeni mnogo tistim študentom, ki so že več let aktivno delovali v kateri zmed sekcij KUD Študent, kako pa na društvo gledajo in kako ga ocenjujejo zunanji opazovalci, pa bomo izvedeli potem, ko bodo „kudovci“ potrebovali pomoč, bodisi materialno ali moralno. Samo hvalevredne in v superlativne zavite besede ne pomenijo skoraj nič; študentom, ki se z članom udeležujejo v tej ali oni sekciji KUD Študent, je potrebna konkretna pomoč. Moj namen ni ocenjevati kvalitete aprilskih študentskih prireditev; v svojem sestavku želim razmišljati predvsem o vlogi študentske kulture v mariborskem kulturnem prostoru in o dejavnostih, ki preprečujejo in hromijo dejavnost znotraj našega kulturno umetniškega društva.

Res je, da smo z letošnjimi prireditvami dokazali zainteresiranost študentov na različnih področjih kulturnega udejstvovanja, ne upam pa si trditi, da smo s tem, kar smo pokazali, izčrpali svoje zmožnosti. Kdor pozna delo KUD Študent, ve, da se je društvo vsa leta doslej spopadalo s finančnimi težavami, da pa študentje iz neke sentimentalne pripadnosti do skupine, v kateri so si ustvarili svoj krog prijateljev in v kateri so koristno izrabljali svoj prosti čas, vztrajali pri delu in životarili iz leta v leto. Narodne noše folklorne plesalcev so bile stare ali pa so jih morali izposojati; člani pevskega zbora so prepevali v svojih oblekah. Danes je situacija drugačna, še vedno pa se veliko stvari vrta okrog denarja. Strokovni vodje posameznih sekcij so profesionalci in nihče ne more od njih zahtevati, da bi delali zastonj. Pa se vseeno zgodi, da ostanejo honorarji tudi po več mesecev neizplačani. Oni pa vztrajajo – ker imajo radi delo s študenti, ki si poleg študija širijo svoj horizont tudi z izvenštudijskimi dejavnostmi.

V KUD Študent deluje danes pet sekcij: folklorna skupina, pevski zbor, veliki plesni orkester, športno plesna in dramska sekcija. Samostojne prireditve posameznih sekcij so bile nedvomno dokaz, da so študentje in njihovi

voditelji vložili v delo veliko truda, volje in ogromen del svojega prostega časa. V drugi polovici aprila je bil Maribor ves v znamenju študentskih kulturnih prireditev; letaki in plakati so opozarjali mimoideče, da se v študentskih vrstah vendarle nekaj dogaja, obiskovalci prireditev so odhajali s prijetnim vtisom, da študentje še vedno nastopajo kot ohranjevalci in posredovalci kulturnih vrednot.

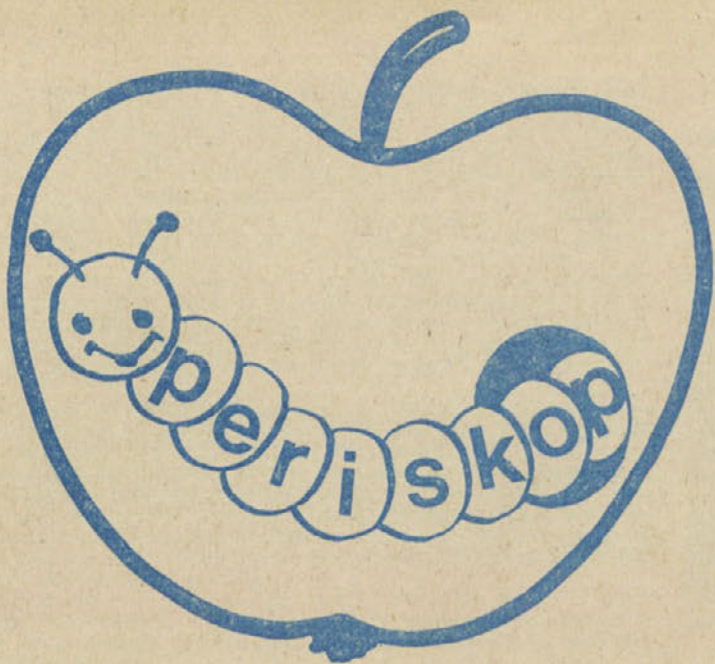
Kaj pa bo potem ko bomo strgali plakate z oglasnih desk in ko bomo pri delanju obračuna ugotovili, da vsi napri niso prav nič prispevali k izboljšanju materialnega stanja društva? Bomo potem zopet zvezanih rok pošiljali prošnje na vse strani in prosjačili, da bomo lahko životarili še naprej? Bojim se, da bo prišel dan, ko bodo študentje, tisti ki so resno zaverovani v svoje delo in so morda zaradi svojega entuziazma morali celo zanemariti študij, spregledali, da družba ne zna vrednotiti njihovega dela in da je navsezadnje le najboljši študent, preživeti ves dan ob knjigah in po možnosti diplomirati še pred rokom. Od takega dela ima študent materialno korist, če pa poskuša deliti svoje delo na študij in na druge, izvenštudijske dejavnosti, pa se vedno srečuje z neporavnanimi računi – vedno ga nekaj preseneča in revoltira. Morda smo krivi sami, ker ne znamo nastopiti skupno in zahtevati svojih pravic. Kaj bi po mojem mnenju morala biti naša logika? Da bi bilo naše delo pošteno plačano. Ne v takem smislu, da bi se posamezniki okoriščali z materialnimi dobrinami, nasprotno, društvu kot celoti bi morala družba zagotoviti take dotacije, da bi lahko znotraj njega potekalo delo nemoteno.

Prepričana sem, da smo že ničkolikokrat dokazali, da je vsaka kulturna prireditev študentov v Mariboru povezana s KUD Študent. Letos smo želeli obuditi delovanje literarno dramske sekcije. Uspelo nam je. Zanimanje za tovrstno dejavnost med študenti je bila presenetljiva, a kaj, ko so bili pogoji takšni, da smo lahko sestavili samo skupino dvanajstih študentov. Kot najmlajši otrok KUD Študent smo bili jasno najbolj zapostavljeni. Upam, da študentje, ki so začeli delovati na tem področju ne bodo obupali že na začetku. Vse obljube, da bomo dobili materialno pomoč, so padle v vodo; zato smo še vedno parazit ostalih sekcij, ker s svojim čeprav prizadetim delom ne moremo kriti vseh stroškov, ki so povezani z našim delovanjem.

Študentska kultura bi morala postati enakovreden faktor pri vzpostavljanju kulturnega ozračja v Mariboru. Zares enakovredno obiskovalci kulture bomo postali a2, pa bo družba gledala na nas kot na neresen skupen študentov in nas tolaži le z obljubami šele tedaj, ko bomo imeli možnost razviti svoje skrite potencialne do maksimuma. Dokler pa bo družba gledala na nas kot na neresen skupek študentov nas tolaži le z obljubami bomo prisiljeni še naprej ostati v ozadju vsega kulturnega dogajanja.

Milena Hancman

Mnogo ljudi misli, da je 1. maj Praznik dela samo zato, ker se ves teden nič ne dela.

MIRELA 31. MARCA 1974

PREDLOG MLADEGA SLOVENSKEGA INŽENIRJA AEROFIZIKE JANEZA NOVAKA

S PREDOROM NAD LJUBLJANSKI ZRAK

Slab zrak zaradi onesnažanja in predvsem zaradi temperaturne inverzije - Strukne gradnje bi krilo Mednarodno banko za razvoj nerazvitih - V ponedeljek, 1. IV. javna razgrnitev načrtov in ogled lokacije pri Vrhniki

SVET ZRAK, VSE DESEMI MI - ELEKTROKA

RAZONITVEV NAZETUV IN LOKACIJSKI OGLEDO

Rad bi se javno zahvalil tovarišici, ki dela kot prodajalka v drogeriji na vogalu Slovenske in Tyrševe ulice. Zadnjič sem kupil telesni spray, ki stane 21,74 din. Prodajalki sem dal 22 din, nakar me je vprašala, če imam mogoče pet par drobiža. Ker jih nisem imel, mi je vrnila celih trideset par.

In zakaj to razglašam v Katedri? Ker so me povsod drugod nadri, ker nisem imel drobiža.

Od začetka obratovanja pa do sedaj je iz študentske menze izginilo neznano kam 180 kosov pribora. Tovariši študentje, bodoča inteligenca in upanje našega naroda, kaj ko bi se že končno enkrat odvadili krasti samemu sebi?

Sredi aprila je Državna založba Slovenije priredila manjšo razprodajo knjig, ki jih v zadnjih desetih letih ni mogla prodati. Kljub temu, da ni šlo za posebno dobre knjige, so ljudje radi posegli po njih. Kaj ko bi založbe prodajale tudi „nove“ knjige na razprodajah? Ob današnjih cenah bi to bilo tudi normalno.

Čenjenim bralcem se opravičujemo zaradi tiskarskih napak v prejšnji številki. Tisto kar ste brali, ali pa tudi ne, je bila št. 8, letnik XIV 1974 in ne št. 8, letnik XVI 1973.

V kolikovi v tej Katedri ni sodeloval tiskarski škrat, vam zagotavljamo, da se to v bodoče ne bo več dogajalo.

Prvoaprilska šala! Škoda, takšen predor je nekaj posebnega, imenitnega in nad vse koristnega. Za Ljubljano je vsaj takšnega pomena kakor palača za automobile. Projekt bi bil lahko deležen posebne nagrade in priznanja. Še večjega pomena je ta projekt za Slovenijo, saj bodo Ljubljančani v čistem zraku brez m'gle lažje razmislili in videli, da imamo v Sloveniji tudi Kozjansko, Haloze in Slovenske gorice.

Novinar je res vreden obžalovanja. Najpogosteje ne ve nič povedati, pogosto pa ne sme nič reči. (Goethe)

V soboto, 30. marca, ob 1. uri ponoči so v študentskih domovih „zaradi širših družbenih interesov“ opravili kontrolo stanovalcev. Usluzbenci študentskih domov ter člani predsedstva domske skupnosti, izbrani na demokratičen način, so razbijali po vratih, se metali pod postelje, odgrinjali odeje ter iskali ljubimce.

Iz dobro obveščenih trikotnikov smo izvedeli, da pri tov. upravniku, ki stanuje v pritličju ženskega doma, te kontrole niso izvedli.

Obenem bi radi pohvalili člane predsedstva domske skupnosti in njihova dekleta, ker so resnično moralno neoporečni, saj v njihovih sobah niso odkrili nočnih obiskovalcev.

Na enem izmed volilnih lističev na VEKS je bil pripis: „Kako, hudiča, naj volim ljudi, ki jih sploh ne poznam?“

